

AİHM İÇTİHATLARINDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

(Karar İncelemesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1276294>

Furkan Kaan YÜKSEK*

Öz

Kişisel veri kavramı içinde bulunduğumuz yüzyılda önem kazanan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktaysa da geçmişten günümüze değin adım adım ilerleyen bir alan olmuş ve yavaş da olsa gelişim göstermiştir. Ancak modern toplum düzeninde kişisel veri alanlarının sınırlanmasının kolaylaşması kişisel veri kavramının önemin artmasına neden olmuş ve insanoğlu kişisel veri kavramına yönelik yoğun mücadeleler vermiştir. İnsanoğlunun bu mücadelesi yoğun biçimde güvenlik maksatlı egemenlik gücünü kullanan devletlere karşı olmuş ve bu sebeple de neticede uluslararası yargı mercilerine intikal etmiştir. Kişisel veri kavramındaki gelişmelerin her biri adeta somut bir olaya konu olması nedeniyle kabul görmüş gelişmelerdir. Kişisel veri alanının en temel gelişim kaynağı ihlallere yönelik ulusal yargı tutumları ve ulusal yargı tutumlarına yönelik uluslararası yargı tutumlarıdır. Bu sebeple kişisel veri kavramı normatif belirliliklerden meydana gelen bir hukuk kavramı olmamakta, yargısal içtihatlardan gelişen bir hukuk kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızda kişisel veri kavramının gelişimi, kişisel veriye dair bakış açıları, AİHM'in kişisel veriye dair değerlendirmeleri ve içtihatları yer alacaktır.

Anahtar Kelimeler

Kişisel veri, AİHM, İnsan hakları, Veri, İçtihat

* Salihli Cumhuriyet Savcısı, Salihli (kaan.yuksekk@y.k@gmail.com) ORCID: 0000-0003-1126-1866 (Geliş Tarihi: 17.01.2023-Kabul Tarihi: 13.03.2023) *Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.*

PROTECTION OF PERSONAL DATA IN ECHR CASE-LAWS

(Judgement Review)

Abstract

Personal data front as a become even more important notion in century we are and has been an area proceed step by step from past to present and progress even if just a slowly. Barely easier delimitation of personal data areas has been induced to raise the importance of personal data concept in modern society order and humanity has been scrambled for personal data notion intensively. The struggle of humanity has opposed to the state is who use heclicly power of domination for security purpose and due the these reasons submitted to international judicial authority at this consequence. Each of the developments in the concept of personal The main source of development of the personal data area are national judicial attitudes towards violations and international judicial attitudes towards national judicial attitudes.data is accepted as it is the subject of a concrete event. For this reason, the concept of personal data is not a concept of law that consists of normative definitions, but it is a concept of law that develops from judicial jurisprudence.The development and perspective about of personal data and consideration and practices of European Court of Human Rights will fall into in our action.

Keywords

Personal data, ECHR, Human rights, Data, Jurisprudence

GİRİŞ

Kişisel veri kavramı insan var olduğundan beri olan bir kavramdır. Kişisel veri kavramı ile korunan hukuki değer veri ilgilisi olan kişinin kişilik hakkıdır. Ortaya çıkış sürecinde insana özgü olan, daha sonraki süreçte tüzel kişilerin de koruma alanına dahil olduğu bu kavramın tartışıldığı bu çalışmamızda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ışığında kişisel veri kavramını ve çalışma konumuz olan kişisel veri kavramını konu edinen kararlarda mahkemenin içtihatlarının kronolojik anlamda gelişim sürecini ele alacağız.

I. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI

A. Tanım

1. Kişisel Veri Kavramı

Kişisel veri, belirli ya da belirlenebilir nitelikte kişiye ait olan, herhangi bir sınırlamaya tâbi tutulmaksızın yalnızca o kişiye ait olması özelliğinden dolayı böyle kabul edilen her türlü bilgidir. Böylelikle kişisel veri için iki temel koşul bulunmaktadır. Bu koşullardan ilki verinin bir kişiye ait olması, ikincisi ise kişinin belirli veya belirlenebilir bir kişi olmasıdır¹.

AİHM kararlarında net bir şekilde kişisel veri kavramı tanımı yapılmamış olup çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde değineceğimiz kararlarda Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına Dair Sözleşme'ye atıfta bulunulmakta ve sözleşme kapsamında ele alınan bu verilerin özel yaşamın gizliliğinin bir parçası olduğu kabul edilmektedir. AİHM çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde değineceğimiz kararlarda, kişiye ait görüntü, fotoğraf, parmak izi, hücre örnekleri, ev adresi, yaş, doğum günü, DNA profili, fiziksel özellikler, küçük düşürücü bazı tasniflerin kaydını ve bazı mesleki sınıflandırma kayıtlarını kişisel veri kapsamında değerlendirmiştir

OECD'nin 23 Eylül 1980 tarihli "*Mahremiyetin ve Kişisel Verilerin Sınırlararası Aktarımının Korunması Hususunda OECD Rehber İlkeleri (Guidelines Governing The Protection Of Privacy And A Transborder Flows Of Personal Data)*"nin genel tanımlara ilişkin bölümünde yer alan kişisel veri tanımında kişisel veri kavramı "*belirlenmiş veya belirlenebilir olan bir gerçek kişiye ilişkin her türlü veri.*" olarak tanımlanmıştır². Zira OECD ve

¹ Küzeci, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, Turhan Kitabevi, Ankara 2010, s. 9.

² **Guidelines Governing The Protection Of Privacy And A Transborder Flows Of Personal Data**, (Çevrimiçi), (<https://read.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/>)

Birleşmiş Milletler bünyesindeki kişisel veriye dair adımlar bu alandaki ilk adımlardan sayılabilecek adımlardır³.

Verilerin korunması hususunda temel amaç korumaya konu “*veri içeriği*” değil, korunması gereken veri içeriği ile ilişkilendirilen kişilerdir⁴. Böylelikle hedef gerçek kişilerin, kendilerine ait verilerin paylaşılmasından ve/veya işlemlerinden kaynaklı uğrayacakları zararın önüne geçmektir. Bu zarar somut, fiili bir zarar olabileceği gibi soyut, yalnızca bireyin kişiliğini ve vicdanını yaralar biçimde bir zarar da olabilir. Böylelikle “*veri güvenliği*” kavramı doğrudan verileri hedef almaktayken, “*kişisel verilerin korunması*” kavramı doğrudan özel hayatın gizliliği bağlamında insan haklarını konu almaktadır⁵.

Kişisel verilerin işlenmesi kavramına değinmek gerekirse; 24.03.2016 tarih ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, madde 3, (RG. 07.04.2016 - 29667), 95/46/AT sayılı AB Yönergesi, 2(b) hükmü uyarınca kişisel verilerin, otomatik ya da otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, toplanması, kaydedilmesi depolanması, değiştirilmesi, silinmesi veya yok edilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması veya başka bir şekilde elde edilebilir hale getirilmesi, üçüncü kişilere aktarılması, kullanılmasının sınırlanması amacıyla işaretlenmesi, sınıflandırılması veya kullanımının engellenmesi gibi bu veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem veya işlemleri ifade etmek için kullanılır. Bu tanıma dair ilgili belgelerden kabul edebileceğimiz 108 numaralı Avrupa Konseyi Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi yalnızca otomatik yolla işlenen verilere özgülmüş, bu sebeple de yalnızca otomatik kayıt, işleme tanımı yapılmıştır. Sözleşmenin 2(c) hükmü, otomatik kayıt hususunda verilerin kaydı, verilere dair mantıksal ve/veya aritmetik işlem uygulaması, verilerin değiştirilmesi, silinmesi, verilerin geri eldesi veya dağıtılmasını otomatik işlem olarak tanımlamıştır.

Kişisel verinin konusunu oluşturan bireye ise Kişisel Verilerin Korunması Kanunu madde 3-ç uyarınca “*veri öznesi*” adı verilmektedir. Ancak veri öznesi kişisel veriyi konu alan Kişisel Verilerin Korunması Kanununa ve 108

oecd-guidelines-on-the-protection-of-privacy-and-transborder-flows-of-personal-data_9789264196391-en#page15), s. 15, (Erişim Tarihi: 09.04.2019).

³ **Özdemir**, Hayrunnisa: Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009, s. 17.

⁴ **Küzeci**, s. 13.

⁵ **Bygrave**, Lee A.: Privacy and Data Protection in an International Perspective, 2010, s. 2.

sayılı Avrupa Konseyi çevirisine “*ilgili kişi*” olarak girmiştir. 6698 sayılı Kanun’a kaynak teşkil eden 95/46/AT sayılı Direktif ile bu Direktif ‘in yerini alan 27 Nisan 2016 tarihli Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Verilerin Serbest Dolaşımı Konusunda Bireylerin Korunması Hakkında Tüzük (2016/679 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü) ise bu kişiyi “*Veri Sahibi*” olarak isimlendirmekte olup Veri Sahibi kavramını; “*bir isim, kimlik numarası, konum verileri, çevrim içi tanımlayıcı ya da söz konusu gerçek kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya toplumsal kimliğine özgü bir ya da daha fazla sayıda faktöre atıfta bulunularak doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanabilen bir kişi*” olarak tanımlamıştır.

Kişisel verilerin depolanması sürecine dahil olan diğer kişiler yahut örgütlere değinmek gerekirse; bu hususta “*Veri Denetçisi*” kavramı önem arz eder. Veri denetçisi, veri işlenmesinin amaç ve araçlarına karar veren ve bu yönde veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişileri ifade eder. “*Veri İşleyen*” kavramı ise Kişisel Verilerin Korunması Kanunu madde 3-ğ uyarınca, veri sorumlusunun verdiği yetkiyle ve onun adına kişisel verileri işleyen, veri sorumlusunun organizasyonu dışındaki gerçek veya tüzel kişiler olarak tanımlanmıştır.

2. Hassas Kişisel Veri Kavramı

Kişisel verilerin korunması hususunda hassas kişisel veri kavramı önem taşır. “*Hassas Kişisel Veri*” kavramı 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nda 6. maddede “*Özel Nitelikli Kişisel Veri*” kavramı ile izah olunmuştur. Özel Nitelikli Kişisel Veri kavramı ise 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nda; “*Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir*” şeklinde tanımlanmış olup Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, özellikle çalışmamızın sonraki kısımlarında ele alacağımız içtihatlarda da görülebileceği şekilde sağlık verileri gibi hassas veriler konu olduğunda kişisel verilerin gizliliğinin korunmasına dair menfaatin kamusal menfaatler karşısında daha ağır basabileceğini kabul eder kararlar vermiştir. Hassas kişisel verilerin korunmadan mahrum kalması halinde ayrımcılıklara sebep olunması söz konusu olabilecektir⁶. Kural olarak bu veriler işlenemez verilerdendir. Bu verilerin ancak ve ancak kanunla işlenebileceği kabul edilmek-

⁶ Civelek, Dilek Yüksel: Kişisel Verilerin Korunması ve Bir Kurumsal Yapılanma Önerisi (Uzmanlık Tezi), Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı, Nisan 2011, s. 21.

tedir. Ancak, Avrupa Birliği üyesi bazı ülkeler, kamu yararını gerekçe göstererek bu veri işleme kısıntısını aşmakta ve istisnaları genişletmektedirler. Ülkemizde ise 6698 Sayılı Kanunun 6. maddesinde özel niteliği haiz bu kişisel verilerin işlenmesinde ilgilinin açık rızası aranmış olup; bu hususta sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel verilerin kanunlarda öngörülen hâllerde ve ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebileceği ibaresine yer verilmiştir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir. Böylelikle Hassas niteliği haiz kişisel verilerin işlenebilmesi hususunda ülkemizde sert bir çerçeve çizilmemiştir.

Hassas niteliği haiz kişisel verilere, Veri Koruma Direktifinin başlangıç kısmında belirtilen şekilde değinmek gerekirse bu veriler ırk ve etnik köken verileri, ten rengi, siyasi, felsefi ve ideolojik görüşler, dini inanç, değer ve ibadet biçimleri, din dışı inanış biçimleri, sendikal aidiyet verileri, sağlık ve cinsel yaşama ilişkin veriler hassas kişisel verilerdir⁷. Ancak hassas veri kavramları üzerinde uzlaşmış, mutlakiyet taşıyan bir çerçeve de bulunmamaktadır.

Hassas kişisel veriler 1981 tarihli, 108 sayılı Avrupa Konseyi Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesinde 6. maddede “*Özel Veri Kategorileri*” başlığıyla kendisine yer bulmuştur⁸. Bu madde hükümlerince hassas kişisel veriler; ırksal köken, siyasi görüş ya da dini değer ve inançlar, sağlık ya da cinsel yaşama ilişkin kişisel veriler olarak tanımlanmıştır. Madde içeriğinde belirtilen hassas kişisel verilerin iç hukukta gerekli önlemlerin alınması haricinde otomatik olarak işlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Ancak, 108 sayılı Avrupa Konseyi Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi 25 Mayıs 2018 tarihinden itibaren yerini 2016/679 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü’ne bırakmıştır. “*Hassas Kişisel Veri*” kavramını karşılayan içeriğe ise 2016/679 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 9. maddesinde yer verilmiş olup söz konusu kapsam “*Özel Kategorilerdeki Kişisel Veri*” kavramı ile tanımlanmıştır. Hassas kişisel veriler için

⁷ **Kaya**, Cemil: “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXIX, S. 1-2, 2011, s. 318.

⁸ **Küzeci**, s. 132.

en temel metin olan 1995 tarihli Veri Koruma Direktifi ise 8. maddesinde sağlık durumu, cinsel yaşam, dini veya felsefi inançlar, siyasi görüşler ve etnik veya ırksal kökeni açıklayan verileri hassas veri kapsamını oluşturan katalogta saymıştır. 2016/679 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde ve 1995 tarihli Veri Koruma Direktifinde 8. maddede aynı hususların ceza mahkumiyetine ilişkin veriler yönünden de geçerli olduğuna yer verilmiştir.

3. Tüzel Kişilere Ait Kişisel Veriler

Tüzel kişiler, birden fazla kişinin bir amaç etrafında bir araya geldiği, amacın sürekli biçimde gerçekleşmesini sağlayacak örgütlenmeye sahip kişi veya mal topluluklarıdır⁹.

Kişisel verilere dair korumalardan tüzel kişilerin yararlanıp yararlanmayacağı hususu tartışmalı olmakla birlikte genel kabul¹⁰ kişisel verilere dair korumalardan tüzel kişilerin yararlanamayacağı şeklindedir. Konuya ilişkin olarak katıldığımız görüş genel kabulün temsili olan tüzel kişiliğin tüm gizli bilgilerinin değil, tüzel kişiliğin ticari hayatına ve özgürlüğüne müdahale teşkil edecek bilgilerinin ihlali halinde kişilik hakkı ihlali söz konusu olacağı görüşüdür¹¹. AİHM içtihatlarında da tüzel kişilerin kişisel veriye dair korumalardan yararlanamayacağı şeklinde görüş belirtilmiştir¹². Bu koşullar altında AİHM, 8 şirketin 1993 tarihinde mahkemeye başvurusunda şirketlerin sahip olduğu hakkın bir kişisel hak niteliği taşımadığını, dolayısıyla özel yaşama saygı hakkı çerçevesinde değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir.

OECD Mahremiyetin Korunması ve Kişisel Verilerin Sınır Ötesi Akışına İlişkin Rehber İlkelerinde, Avrupa Konseyinin 108 sayılı sözleşmesinde ve 1995 tarihli Veri Koruma Direktifinde yalnızca gerçek kişilerin veri korumasından yararlanabileceği belirtilmiştir. 2002/58/AT Sayılı Özel Yaşamın ve Elektronik İletişimin Korunması Direktifi ise açık biçimde tüzel kişilerin verilerine dair doğrudan kendilerine değil, meşru çıkarlarına ko-

⁹ **Can**, Mustafa Erdem: Özel Hukukta Tüzel Kişiler, Ankara Basım Ofset Matbaacılık, Ankara 2017, s. 17; **Oğuzman**, M. Kemal/**Seliçi**, Özer/**Oktay-Özdemir**, Saibe: Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 12. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2012, s. 239.

¹⁰ **Aksoy**, Hüseyin Can: Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, Çakmak Yayınevi, 2010, s. 12; **Başalp**, Nilgün: Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004, s. 22.

¹¹ **Bilge**, Mehmet Emin: Ticari Sırların Korunması, Asil Yayın Dağıtım, Ankara 2005, s. 41-42, dipnot 8.

¹² B. Company ve diğerleri v. Hollanda Kararı, Başvuru No: 20062/92, Karar Tarihi: 01.09.1993, § 30-40.

ruma hükmü getirmiştir¹³. Ayrıca 2002/58/AT sayılı Direktif'in başlangıç kısmındaki (12) numaralı gerekçe maddesinde, üye devletler yönünden 95/46/AT sayılı Direktif'in uygulanmasının, tüzel kişilerin meşru çıkarlarının korunması için genişletilmesi yükümlülüğünü içermediği ibaresine yer verilmiştir.

II. KİŞİSEL VERİ KAVRAMINA İLİŞKİN TARİHSEL GELİŞİM

Kişisel veriler dünya kamuoyunun gündemine otomatik veri işlemeye tâbi tutulma üzerine gelmişse de kişisel veri kavramı çok daha eskilere dayanır.

Kişisel verilere ilişkin sır saklama yükümü günümüzden 2500 yıl önce ortaya çıkan ve meslek grupları ile paylaşılan verilerin güven çerçevesinde kişi ve mesleği icra eden arasında kalması biçiminde ortaya çıkmıştır¹⁴. Bu hususta günümüzde dahi geçerli olan ve temeli M.Ö. 5. yy'a dayanan Hipokrat yemini, kişisel veri sürecinin ilk aşaması, tarihsel temeli kabul edilebilecektir¹⁵. Bu husus günümüz ceza hukukumuzda da 5271 sayılı Ceza

¹³ **Aydın**, Sedat Erdem: Aihm İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014, s. 8.

¹⁴ **Rudolf**, Walter: Datenschultzkontrolle in Deutschland und die Europäische Datenschultztlinie in: Vefassungsstaatlichkeit, Festschrift für Klaus Stern zum 65. Geburtstag, Hrsg von J.Burmeister ua. München 1997, s. 1347 aktaran **Şimşek**, Oğuz: Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s. 8, **Küzeci**, S. 105.

¹⁵ Hipokrat yemini göre; *“Hekim Apollo, ve Aesculapius, ve Hygia, ve Panacea, ve bütün Tanrı ve Tanrıçalar adına and içerim, onları tanık tutarım ki, bu andımı ve verdiğim sözü gücüm yettiğince yerine getireceğim. Bu sanatta hocamı babam gibi tanyacağım, rızkımı onunla paylaşacağım. Paraya ihtiyacı olursa kesemi onunla bölüşeceğim, onun çocuklarını kardeş bileceğim. Öğrenmek istedikleri takdirde, bu sanatı onun çocuklarına hiçbir ücret ya da senet almaksızın öğreteceğim. Bu sanatla ilgili her türlü bilgiyi kendi çocuklarıma, onun çocuklarına ve hekim andı içenlere öğreteceğim, başkalarına öğretmeyeceğim. Tıp bilgimi gücüm yettiğince hastanın yararı için kullanacağım, her türlü kötü ve zararlı davranıştan kaçınacağım. Benden zehir isteyen onu vermeyeceğim gibi, kimseye ölümün yolunu göstermeyeceğim. Yaşamımı daima temiz ve yüce tutacağım, sanatımı uygularken de buna dikkat edeceğim. Bıçağımı mesanesinde taş olanda kullanmayacak, bu işi uzmanına bırakacağım.*

Hangi eve girersem gireyim, hastanın yararı için gireceğim, ve istemli her türlü kötü ve zararlı davranıştan kaçınacağım. İster hür, ister köle olsun, kadınların ve erkeklerin vücutlarını kötüye kullanmaktan sakınacağım. Uğraşım sırasında ya da onun dışında, sanatımla ilgili görüp işittiklerimi bir sır olarak saklayacağım ve kimseye açmayacağım.

Muhakemesi Kanunumuzun “*Meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinme*” başlıklı 46. maddesinde, hekimlerin, diş hekimlerinin, eczacıların, ebelerin ve bunların yardımcılarının ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları sebebiyle, hastaları ve hastalarının yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler ile ilgili tanıklıktan çekinebilecekleri şeklinde kendisine yer bulmaktadır. Hekimlere dair bu sır saklama yükümünü din adamları, bankacılar¹⁶, avukatlar¹⁷ ve memurların sır saklama yükümlükleri gibi çeşitli yükümlülükler izlemiş ve böylelikle özel yaşam alanının gerektirdiği bireysel verilerdeki koruma genişletilmiştir. Ancak bu yükümlülüklerin sınırsız ve mutlak olduğu da kabul edilmemelidir. Kamu yararı ile çatışma hallerinde bu yükümlülüklerin aşılabilmesi öngörülmelidir. Zira içinde bulunduğumuz yüzyılın getirdiği teknolojik güçlükler ve bunların neden olduğu savunma zafiyetleri karşısında Gafgen-Almanya kararında kamu yararı için işkence bile tartışılabilir bir noktaya gelmişken, sırf kamu yararı için kişisel verilerin açıklanamayacağına kabulü daha büyük zafiyetlere neden olabilecektir. Kanunlarımızda bu çerçevede hükümlere 24.04.1930 tarih ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıha Kanununu 58. maddesindeki bulaşıcı hastalıkları bildirme yükümü örnek verilebilir.

1960’lı yıllarda bilgisayarın sunduğu olanakların ilerlemesiyle birlikte türlü sorunlar da meydana gelmiştir. Bu sorunlardan birisi de kişisel veri kavramının dokunulmaz alanın herhangi bir şekilde ihlal edilmesi sorunu olarak gün yüzüne çıkmıştır. Bunun sonucu olarak da 1970’li yıllarda hazır-

---

Bu andımı yerine getirdiğim sürece yaşamım ve sanatımın uygulamasıyla mutlu olayım ve insanlar arasında iyi bir adla anılayım. Yeminimden dönersem bunun zıddına uğrayayım.” şeklinde ant içilerek kişisel verilerin korunması amaçlanmaktadır.

¹⁶ Günümüz hukuk mevzuatında 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 73. maddesinde bu sır saklama yükümü “*Kurul başkan ve üyeleri ile Kurum personeli, Fon Kurulu başkan ve üyeleri ile Fon personeli görevleri sırasında öğrendikleri bankalara ve bunların bağlı ortaklık, iştirak, birlikte kontrol edilen ortaklıkları ve müşterilerine ait sırları bu Kanuna ve özel kanunlarına göre yetkili olanlardan başkasına açıklayamaz ve kendilerinin veya başkalarının yararlarına kullanamazlar. Kurumun dışarıdan destek hizmeti aldığı kişi ve kuruluşlar ile bunların çalışanları da bu hükme tâbidir. Bu yükümlülük görevden ayrıldıktan sonra da devam eder.*” şeklinde ifade olunarak kendisine yer bulmuştur. Ayrıca bankacılık işlemleriyle yakınsar nitelikte kabul edebileceğimiz sermaye piyasası alanını konu edinen Sermaye Piyasası Kanununda md. 90 ve md. 113’de hem verilerin sızdırılması hem de verilerin bireysel olarak kullanılması yaptırım altına alınarak çerçeve serbest piyasa dinamikleri adına genişletilmiştir.

¹⁷ 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu Madde 36 “*Avukatların, kendilerine tevdi edilen veya gerek avukatlık görevi, gerekse, Türkiye Barolar Birliği ve barolar organlarındaki görevleri dolayısıyla öğrendikleri hususları açığa vurmaları yasaktır.*” şeklinde kişisel verilerin korunması amaçlanmaktadır.

lanan ilk hukuksal metinlerde temel çıkış noktası bireylerin hakkında ortaya çıkabilecek sorunlara çözüm bulmaktır¹⁸.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilk yasal düzenlemelere değinmek gerekirse, 1970 yılında Almanya'nın Hessen eyaletinde yapılan düzenleme ve 1970 yılında Amerika Birleşik Devletleri Kongresinin kabul ettiği Adil Kredi Raporlama Yasasına değinilebilecektir¹⁹. Temel planı ise "*Hessen planı*" isimli federe düzeyde veri bankası kurulması yönündeki tasarıyı hayata geçirmektir. Bu yasal düzenlemelerden sonra ise 1973 yılında İsveç Veri Koruma Kanunu ilk ulusal düzeyde düzenleme teşkil etmektedir. Kronolojik olarak 1974 yılında ABD Özel Yaşamın Gizliliği Kanunu, 1977 yılında Federal Almanya Veri Koruma Kanunu ve 1978 yılında Fransa Elektronik Veri İşlemesi, Veriler ve Özgürlük Haklarına İlişkin Kanun çıkarılmıştır²⁰. Hessen planında önem taşıyan husus, daha sonralarda 1977 yılında Almanya'da yürürlüğe giren ve dünyada veri koruma alanında takdir toplayan büyük hukukî gelişme niteliğini haiz düzenleme olmasıdır²¹.

1972 yılında Doğu Almanya'da halkı kontrol edebilmek amacıyla bir kişisel veri sistemi geliştirilmiş ve bu sistem 1972 yılında Münih şehrinde düzenlenen olimpiyatlar sebebiyle Bavyera eyaletinde kullanılmıştır²².

Alman Anayasa Mahkemesine ait 15 Aralık 1983 tarihli nüfus sayımı kararı önem taşımaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu kararı ile birlikte kişisel verilerin korunması bağlamında ortaya konan "*Bireyin Kişisel Verilerine İlişkin Tasarruf Hakkı*" ile kişisel veriler ilk defa hukuksal anlamda güvence altına alınmıştır²³.

¹⁸ "New Technologies: A Challenge to Privacy Protection?", (Study prepared by the Committee of experts on data protection (CJ-PD) under the authority of the European on Legan Co-Operation (CDCJ), Fransa, 1989, s. 3 aktaran **Küzeci**, s. 107.

¹⁹ **Ural Uslan**, Yurdanur/**Değirmenci**, Samed: "Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Türkiye'de Kişisel Verileri Koruma Kurumu", Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Sayı: 10(1), Yıl: 2023, s. 25.

²⁰ **Şimşek**, s. 10-11.

²¹ **Geiger**, Jutta: "The Transfer of Data Abroad by Private Sector Companies: Data Protection Under the German Federal Data Protection Act", German Law Journal, Vol. 04, No. 08, s. 747; **Riccardi**, J. Lee: "The German Federal Data Protection Act of 1977: Protecting the Right to Privacy?", Boston College International and Comparative Law Review, C. 6, S. 1, 1983, s. 243-271.

²² **Şimşek**, s. 9.

²³ **Hornung**, Gerrit/**Schnabel**, Christoph: "Data Protection in Germany I: The Population Census Decision and The Right To Informational Self-Determination", Computer Law & Security Report, C. 25, S. 1, 2009, s. 85; **Franzius**, Claudio; "Das Recht auf informationelle Selbstbestimmung", Zeitschrift für das Juristische Studium, 3/2015, s. 259.

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra, 26 Ekim 2001 tarihinde dönemin ABD başkanı George W. BUSH tarafından imzalanan “Vatanseverlik Kanunu” ile güvenlik güçlerine, özel bir şirket tarafından geliştirilmiş olan bir casus yazılımın kişilerin bilgisayarlarına yerleştirilmesi suretiyle ABD vatandaşlarının ve göçmenlerin her türlü iletişimlerinin denetlenebilmesi, sağlık, banka ve vergi kayıtlarının kontrol altında tutulabilmesini sağlayacak tüm verilere ulaşma yetkisi verilmesi tartışmalara neden olmuştur²⁴. Benzer nitelikli iddialar 2017 yılında ülkemizde de haberlere konu olmuşsa da herhangi bir olumlu yahut olumsuz tepki gösterilmemesi karşısında gündeme fazla taşınmamıştır²⁵. İddialara göre ülkemizde internet servis sağlayıcısı olan ve neredeyse tüm internet altyapısına sahip olan ve bu alt yapıyı da diğer sağlayıcılara kiralayan Türk Telekom firmasının ülkemizin Güneydoğu sınırındaki illerde “İŞİD (DAEŞ)” terör örgütüne katılımları ve örgütün faaliyetlerini engellemek için internet üzerinden indirilen içeriklere casus yazılım yüklediği ve böylelikle örgüte yakın illerdeki veri içeriklerinin Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından kontrol altında tutulduğu iddia edilmekteydi. Kanaatimizce iddia olunduğu gibi yalnızca kamu güvenliği kaygısıyla gerçekleştirilen ve kişilerin geri kalan özel verilerine müdahale edilmeyen, sadece ve sadece söz konusu terör örgütleri faaliyetlerine karşı yürütülen mücadele ile sınırlı veri içerikleri incelenmesi çıkarlar dengesi ışığında doğru bir yöntemdir. Ancak terör örgütleri ile bağlantılı olmayan veri içeriklerinin tümü tıpkı CMK 135/3’deki gibi bir kabul ile tanıklıktan çekinebilecek kişilerin iletişimde olduğu gibi herhangi bir şekilde deşifresi (yazılı ses çözümü) yapılmadan derhal imha olunmalıdır. Aksi takdirde istihbari bilgi toplanacağı iddiasıyla iletişim tespitlerinde ve veri elde etme içeriğinde keyfilik baş gösterir ve kişi hürriyeti gereksiz ihlal olunmaya başlar. Bu durum bir hukuk devleti için kabul edilemez.

Daha önce ABD’nin iç ve dış siyasetine ilişkin wikileaks isimli belgeleri sızdıran Edward SNOWDEN tarafından 2013 yılında eskiden çalıştığı Amerikan Ulusal Güvenlik Dairesinin (NSA) “Prizma (Prism)” adını verdiği programlama sistemi sızdırılmıştır. Prizma sisteminde Google, Facebook,

²⁴ **Thaman**, Stephen C., Çev: **Bekar**, Elif: “Amerika Birleşik Devletleri’nde Telekomünikasyon ve İnternet Yoluyla İletişimin Denetlenmesi”, Dünyada ve Türkiye’de Ceza Hukuku Reformları Kongresi-Congress on the Criminal Law Reforms in the World and in Turkey, C: 1, On İki Levha Yayıncılık, Editör: Adem Sözüer, İstanbul 2013, s. 197.

²⁵ “İnanılmaz İddia, Türk Telekom’un Kullanıcılarını Takip Edebilen Bir Casus Yazılım Aldığı Söyleniyor”, Webtekno, (Erişim Tarihi: 09.04.2019, (<https://www.webtekno.com/inanilmaz-iddia-turk-telekom-un-kullanicilarini-takip-edebilen-bir-casus-yazilim-aldigi-soyleniyor-h21479.html>))

Yahoo, Microsoft, Apple gibi şirketlerin de işbirliği ile kişilerin telefon görüşmeleri ve online yazılımlar üzerinden gerçekleştirdikleri haberleşme içerikleri Amerikan Ulusal Güvenlik Dairesi (NSA) tarafından takip edilebildiği SNOWDEN tarafından dünya kamuoyuna açıklanmıştır²⁶.

A. OECD Belgelerinde Kişisel Veri Kavramı

II. Dünya savaşının tüm dünyaya yaşattığı yıkımın ardından Avrupa'nın savaş nedeniyle çökmüş durumda bulunan ekonomisine canlılık kazandırmak için 1948 yılında, ABD ve Kanada'nın uygulamaya koyduğu Marshall Planını yerine getirmek için Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü kurulmuştur. Bu örgüt daha sonra 1961 yılında Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 20 devletin katılımı ile Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütüne (OECD) dönüşmüştür. OECD'nin hedefleri arasında ekonomik büyümeyi desteklemek, iş alanını artırmak, yaşam standartlarını yükseltmek, finansal dengeyi korumak ve sürekliliğini sağlamak, diğer devletlerin ekonomik gelişmesine yardımcı olmak, küresel çapta ticaretin büyümesine ve gelişmesine yardımcı olmak bulunmaktadır²⁷.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin en önemli adımı ve uluslararası mesele olarak kabulü için ilk adımı OECD atmıştır. OECD, 23 Eylül 1980 tarihinde “*Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Dolaşımının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler*”i kabul etmiştir²⁸.

OECD örgütünün kişisel veriler kavramı üzerine ilk olma niteliği taşıyan bu rehber ilkeleri kabulü göstermektedir ki; kişisel verilerin korunması uluslararası çapta dahi ekonomik ehemmiyet arz edecek ölçüde önemlidir²⁹.

OECD rehber ilkeleri tavsiye nitelikli kararlardır. Ancak, bu rehber ilkeler bağlayıcı nitelik taşımasa da uluslararası çapta çok büyük bir etki yaratmıştır³⁰. Zira bu rehber ilkelerden kısa süre sonra 28 Ocak 1981 tari-

²⁶ **Kuner**, Christopher/Cate, Fred H./Millard, Christopher/Svantesson, Dan Jerker B.: “PRISM and privacy: will this change everything?”, *International Data Privacy Law*, Vol. 3, No. 4, 2013, s. 217.

²⁷ **Küzeci**, s. 118; **Arslan**, Çetin: “Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Üçüncü Ülkelere Aktarılması”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan, C. 1, 2010, s. 454.

²⁸ **Guidelines Governing The Protection Of Privacy And A Transborder Flows Of Personal Data**, (Çevrimiçi), (https://read.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-guidelines-on-the-protection-of-privacy-and-transborder-flows-of-personal-data_9789264196391-en#page15), s. 15, (Erişim Tarihi: 12.04.2019).

²⁹ **Küzeci**, s. 119.

³⁰ **Şimşek**, s. 13.

hinde Avrupa Konseyi, OECD rehber ilkelerine benzer nitelikte bir sözleşme olan “108 sayılı Kişisel Verilerin Korunması İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”ni yayınlamıştır³¹.

OECD kılavuz ilkelerinde beş temel bölüm bulunmaktadır. Bu bölümler; genel hükümler, iç hukuk alanındaki uygulamalara dair genel ilkeler, uluslararası uygulamaya dair temel ilkeler ve serbest veri trafiği, meşru sınırlamalar, iç hukuka aktar ve uluslararası işbirliği bölümleridir³².

B. Birleşmiş Milletler Belgelerinde Kişisel Veri Kavramı

II. Dünya Savaşı'nın yarattığı ağır ve yoğun acılar barındıran ortamın tekrarlanmaması için 24 Ekim 1945’de BM örgütü kurulmuştur. Örgüt 51 devlet ile kurulmuşsa da günümüzde 192 üyeye ulaşmıştır.

Birleşmiş milletler örgütünün 10 Aralık 1948 tarihinde kabul ettiği BM evrensel İnsan Hakları Bildirisi, örgütün insan hakları konusunda evrensel anlamda standart belirleme sürecinin ilk adımıdır³³. Halen BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi en önemli uluslararası belgelerden biridir. Bildirinin 12. maddesinde³⁴ özel yaşamın gizliliği hakkı tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi haklar Sözleşmesinin³⁵ “Mahremiyet Hakkı” başlıklı 17. maddesinde³⁶ ise müdahale ve dayanakları ele alınmıştır. Birleşmiş Milletler örgütü Medeni ve Siyasi haklar Sözleşmesinin 17. maddesine, 16. genel

³¹ **Kuner**, Christopher: Regulation of Transborder Data Flows under Data Protection and Privacy Law: Past, Present, and Future, Tilburg University Legal Studies, Hollanda 2010, s. 15.

³² **Şimşek**, s. 13.

³³ **Tarhanlı**, Turgut: “Birleşmiş Milletler Örgütü ve İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin Başlıca Usuller”, İnsan Hakları, YKY, İstanbul 2000, s. 432.

³⁴ BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi md. 12’de;

“Hiç kimse, özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfî karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz kalmaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir.

³⁵ **Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/589)**, (<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0150.pdf>), (Erişim Tarihi: 13.04.2019)

³⁶ Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi haklar Sözleşmesinin “Mahremiyet Hakkı” başlıklı 17. Maddesinde;

“Hiç kimsenin özel ve aile yaşamına, konutuna veya haberleşmesine keyfî veya hukuka aykırı olarak müdahale edilemez; onuru veya itibarı hukuka aykırı saldırılara maruz bırakılmaz. 2. Herkes bu tür saldırılara veya müdahalelere karşı hukuk tarafından korunma hakkına sahiptir.” İbaresine yer verilmiştir.

yorumunda açıklık getirmiştir³⁷. 16. genel yorumda³⁸ derinlikli bir çerçevede veri koruması ve mahremiyet hakkı ele alınmış olup bireyler için yalnızca koruyucu değil aynı zamanda süreci şeffaflaştırıcı usuller öngörülmüştür³⁹.

BM bünyesinde kişisel verilere dair kabul edilen dolaylı metinlerin yanı sıra 14.12.1990 tarihinde kabul edilen ve verilerin korunmasına dair yetkili bir uluslararası kuruluşun kurulmasını düzenleyen önemli bir uluslararası belge niteliğini taşıyan “*Bilgisayarla İşlenmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler*”i kabul etmiştir. Verilerin korunmasını esas alan bu rehber ilkeler tavsiye nitelikli ilkelerdir ve üye devletler açısından bağlayıcı bir özelliği bulunmamaktadır. Yönerge kişisel verilerin korunması hakkında gerek kamu otoritelerine gerekse özel sektöre ilişkin düzenlemeler içermektedir⁴⁰. Ancak bu düzenlemeler, kararların niteliği gereği temel ilkeleri ve asgari gerekleri içeren metinler olmaktan ibaret, bağlayıcı niteliği haiz olmayan metinlerdir.

³⁷ **Küzeci**, s. 122; **Gemalmaz**, Mehmet Semih: Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş, 6. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 434.

³⁸ Birleşmiş Milletler örgütü Medeni ve Siyasi haklar Sözleşmesinin 17. Maddesine yönelik 16. genel yorumunda;

“*Tüm insanların toplum içerisinde yaşamalarının sonucu olarak, özel hayatın gizliliğinin korunması kaçınılmaz şekilde görecelidir. Ancak, sözleşmeden anlaşıldığı üzere yetkili kamu otoriteleri, bilimsel toplumun çıkarlarının korunması açısından gerekli olan, bireyin özel hayatıyla ilgili bir bilgiyi öğrenebilme talebinde bulunabilmelidir. ... Kamu otoritelerinin, özel kişi ve kurumların bilgisayarlar, veri bankalarında veya benzeri cihazlarda kişisel bilgileri toplaması veya saklaması hukukî düzenlemeye tâbi olmalıdır. Devletler, bir kimsenin özel hayatına dair bilgilerin hukukî bu bilgilere sahip olma ve kullanma yetkisine sahip olmayanların eline geçmesini ve bu bilgilerin sözleşmenin amaçlarına aykırılık teşkil edecek şekilde kullanılmasını engellemek için etkili tedbirler almalıdır. Özel hayatın gizliliğinin en etkili şekilde korunabilmesi için, her birey kişisel dosyalarda veya veri tabanlarında kendisiyle ilgili bilgiler saklanmışsa bu bilgilerin ne tür bilgiler olduğunu ve ne amaçla saklandığını öğrenme hakkına sahiptir. Ayrıca, her birey hangi kamu otoritelerinin, özel kişilerin veya kurumların bu dosyaları kontrol altında tuttuğunu veya tutabileceğini öğrenebilmelidir. Söz konusu dosyaların, yanlış kişisel bilgilere yer vermesi halinde veya bu bilgilerin hukuka aykırı şekilde toplanması veya kullanılması halinde her birey düzeltme veya bilgilerin ortadan kaldırılmasını talep etme hakkına sahiptir.*” şeklinde değerlendirmede bulunulmuştur.

³⁹ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, 32. Oturum, Genel Yorum No.16, Y.1998, madde 17: Özel Yaşamın Gizliliği, Birleşmiş Milletlerde İnsan Hakları Yorumları, İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, 1981-2006, çeviren **Lema**, Uyar: İnsan Hakları Hukuku Çalışmaları, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006, s. 35-36.

⁴⁰ **Şimşek**, s. 16.

“Bilgisayarla İşlenmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler” uyarınca tanınması gereken güvenceler; Hukuka uygun ve dürüst yöntemlerle veri toplama ve işleme ilkesi, verilerin doğruluğu ilkesi, verilerin kullanım amacında belirlilik ilkesi, ilgilinin hakkında tutulan verilere erişim hakkının varlığı ilkesi, ayrımcılık yasağı ilkesi (*hassas verilerin işlenmemesini doğuran ilkedir.*), veri güvenliği ilkesi, denetim ve yaptırım ilkesi ve verilerin sınır ötesi akışı ilkesi olmak üzere 8 temel ilkedен oluştuğu kabul edilir.

III. KİŞİSEL VERİLERİN HUKUKÎ NİTELİĞİ

A. Ekonomik Hak Yaklaşımı

Kişisel veri kavramı Anglo-Amerikan hukuk ekolünde genel olarak ekonomik ve iktisadi bir yaklaşımla mülkiyet ve/veya fikri haklar kapsamında kabul edilmektedir⁴¹. Anglo-Amerikan hukukunda kişisel veri salt bireye ait ayırt edici, özgün bir veri olarak görülmekle kalmamış, bireyin bir üretili, yani ekonomik değer sahibi olan bir eseri olarak görülmüştür⁴².

1. Mülkiyet Hakkı Görüşü

Bu görüş uyarınca kişisel veriler bireyin mülkiyet hakkı kapsamındadır. Kişisel verilerin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebileceğine ilişkin görüş kişisel veri kavramını tıpkı eşya hukukunda yer alan “şey” kavramı ile özdeş tutar ve bu kabul tıpkı bir eşyanın malikinin sahip olduğu usus, fructus ve abusus haklarını kişisel veri sahibine sunar⁴³. Bu fikrin temelinde bireylerin kişisel verilerine mülkiyet hakkı niteliği tanınarak tam anlamıyla korumadan yararlanmaları ve kişisel verilerine yönelik denetimi güçlü hale getirmek vardır. Zira bu görüşün benimsenmesi ile kişilerin kendilerine yönelik bilgileri hakkında pazarlık yapabilme imkanları olacaktır. Böylelikle de kişisel verilere dair hak ihlalleri engellenebilecektir⁴⁴. Bu görüş kişi ile kişinin üretisi olan veriyi birbirinden soyutladığı gerekçesi ile eleştiri almaktadır. Kişinin benliğine yönelik üretisi olan kişisel verinin bir meta haline dönüşerek kişinin özgün ve benzersiz üretisinin ticari malzeme haline dönüştüğü

⁴¹ Samuelson, Pamela: “Privacy as Intellectual Property? Stanford Law Review”, Sayı: 52, Yıl: 2000, s. 1125 vd.

⁴² Aksoy, s. 215.

⁴³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 8; Bartow, Ann: “Our Date, Ourselves: Privacy, Propertization and Gender”, USFL Review, Sayı: 34, Yılı: 1999, s. 633 vd.; Kang, Jerry: “Information Privacy in Cyberspace Transactions”, Stanford Law Review, Sayı: 50, Yılı: 1998, s. 1193.

⁴⁴ Aksoy, s. 58.

ve bu durumun etik olmadığı eleştirilerin temel dayanak noktasını oluşturmaktadır⁴⁵.

2. Fikrî Mülkiyet Hakkı Görüşü

Fikri mülkiyet hakkı görüşünün temelinde gerek fikri mülkiyetin, gerekse kişisel verilerin ortak noktasının “*bilgilerin korunması*” olması karşısında ortak amaçtan yola çıkılması yer almaktadır⁴⁶.

Kanaatimizce bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira fikri mülkiyet konu eserler, bir düşünce sürecinin neticesinde ortaya çıkan fikrîsel üretti eserleridir. Oysa kişisel veriler ise insanın benliğinden doğan, sırf o kişi olmasından kaynaklı ve o kişiyi diğer kişilerden ayıran, özgün kılan, herhangi bir üretim sürecinden geçmeyen, anlık tercihlerle gelişerek bütün oluşturan verilerdir. Bu sebeple kişisel veriler kanaatimizce fikri mülkiyet kapsamında olmamalıdır. Ayrıca bu görüşe katılmayan fikir sahiplerinin öne sürdüğü bir diğer fikir ise bu görüşün kabulü halinde kişisel verilerin korunmasının daha güç bir yapıya kavuşacağı, bu sebeple de kişisel verilerin korunması düşüncesiyle zıt nitelik taşıyor halde koruma amacından uzaklaşılacağını savunmaktadırlar⁴⁷.

B. İnsan Hakkı Yaklaşımı

Kişisel veri kavramı çalışmamızın daha önceki kısımlarında ele aldığımız 1983 yılında Federal Alman Anayasa Mahkemesi’nin “nüfus sayım kararı”nda insan onuru ve bireyin kendini geliştirme hakları ile ilintili olarak değerlendirilmiş⁴⁸. 1995/46/EC sayılı Veri Koruma Direktifi’nde, kişisel veri kavramı mahremiyet hakkı kapsamında ele alınmış ve insan hakları ile ilişkisi özel olarak vurgulanmıştır. Veri Koruma Direktifi sonrasında ise kişisel veri kavramı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından AİHS’in “özel ve aile hayatına saygı” başlıklı 8 inci maddesi kapsamında yorumlanmıştır.

Bazı görüşler, kişisel verilerin tümüyle özel yaşamın gizliliği kapsamında olduğunu kabul etmekte ve bu hususlardan taviz verilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Tarihsel gelişimine baktığımız zaman özel yaşamın korunmasına dair hak görüşü ilk defa Samuel D. WARREN ve Louis D. BRANDEİS tarafından 1890 yılında Harvard Law Review’da yazılan,

⁴⁵ Taştan, Furkan Güven: Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 57; Aksoy, s. 65; Küzeci, s. 67.

⁴⁶ Aksoy, s. 60.

⁴⁷ Küzeci, s.64.

⁴⁸ Aksoy, s. 56; Samuelson, s. 1143.

“Mahremiyet Hakkı (Right to Privacy)” başlıklı makale⁴⁹ ile gerçekleşmiştir⁵⁰. Bu çalışma mahremiyet hakkını insan hakları yönüyle ele alması ve mahremiyet kavramına dair sınırları çizme ve kriterler koyma hususunda içerik barındırması yönüyle önem taşır.

Her ne kadar özel yaşamın gizliliği kavramı Amerikan hukuku çerçevesinde ortaya atılmışsa da ilk düzenlemeler Avrupa menşelidir. Zira bu hak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinde⁵¹ “*Özel ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı*” başlığı altında, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 12. maddesinde⁵² ve BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 17. maddesinde⁵³ düzenlenmiştir. Kişisel veri kavramı, anayasal düzenlemelerde yer almakta olup ülkemizde Anayasamızın 20. maddesinde, Kanunlarımızda ise Türk Medeni Kanunu 23. maddesinde ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 58. maddesinde güvence altına alınmaktadır.

IV. AVRUPA KONSEYİ İÇERİKLERİNDE, AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİNDE VE AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İÇTİHATLARINDA KİŞİSEL VERİLERE DAİR İÇERİKLER

Avrupa Konseyi, II. Dünya savaşının sona ermesinden sonra, 5 Mayıs 1949 tarihinde demokrasi, hukuk devleti ve insan hakları ilkelerini

⁴⁹ Warren, Samuel D./Brandeis, Louis D.: “The Right to Privacy”, Harvard Law Review, C. 5, Sayı: 4, Yıl: 1890, s. 193-220.

⁵⁰ Aydın, s. 17.

⁵¹ AİHS’in “*Özel ve aile hayatına saygı hakkı*” başlıklı 8 maddesinde yer alan normu şöyledir:

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

⁵² İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 12. Maddesi uyarınca :

“Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz bırakılamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.”

⁵³ Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 17. Maddesi uyarınca:

“1. Hiç kimsenin özel hayatına, ailesine, evine ya da haberleşmesine keyfi ya da yasadışı olarak müdahale edilemez; hiç kimsenin şeref ve itibarına yasal olmayan tecavüzlere bulunulamaz.

2. Herkesin, bu gibi müdahalelere ya da tecavüzlere karşı yasalarda korunma hakkı vardır.”

Avrupa’da daimi olarak koruma altına almak maksadıyla kurulmuş bir örgüttür.

Avrupa Konseyi, 4 Kasım 1950 tarihinde kabul edilen “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*” ile insan hakları alanında en önemli belge kabul edilebilecek olan belgeyi öne sürmüştür⁵⁴. Ülkemizin de yargı yetkisini tanıdığı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de bu sözleşme ile oluşturulmuştur ve çalışmamızın başlıca kısmını da bu mahkemenin kişisel veri kavramını konu edinen kararları oluşturmaktadır. Zira bu mahkeme sahip olduğu yargı yetkisini kullanarak verdiği kararlarda evrensel anlamda insan haklarına yön vermekte, en önemli söz sahiplerinden biri konumunda bulunmaktadır.

Avrupa Konseyi insan hakları adına gerçekleştirdiği genel nitelikli çalışmaların yanı sıra kişisel veri kavramı ve kişisel verilerin korunmasının önemi konusunda da çeşitli adımlar atmıştır⁵⁵. Bu anlamda sonuç veren girişimlerin ilki, 1973 ve 1974 tarihli otomatik veri bankalarındaki verileri korumaya yönelik, diğeri ise kamu sektörüne dair olan iki karar açıklanmıştır⁵⁶. 1981 yılında ise 108 sayılı “*Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme*” kabul edilmiştir.

Kişisel verilerin korunması hakkı AİHS’de açık bir şekilde düzenlenmiş olmamakla birlikte, Sözleşme’nin uygulanmasına ilişkin AİHM içtihatlarında “*Özel Yaşama ve Aile Hayatına Saygı Hakkı*” başlıklı 8’inci madde kapsamında kendisine yer bulmuştur. 8. madde uyarınca vakıanın ilk olarak özel yaşam, aile yaşamı, konut ve haberleşmenin gizliliği hakkı kapsamına girip girmediği incelenmektedir. Sonrasında ise vakıanın gizlilik hakkı kapsamında kaldığı kabul ediliyorsa müdahalenin bulunup bulunmadığı incelenmektedir. Eğer ki müdahalenin varlığı da kabul edilirse artık müdahalenin meşruiyeti yani hukuka uygun olup olmadığı sorgulanır. Hukuka uygun müdahale için temel ölçütler ise müdahalenin kanunî düzenleme ile öngörülmesi, meşru bir müdahale amacının varlığı ve demokratik toplum düzeninin müdahaleyi gerekli kılması ölçütleridir.

⁵⁴ Şimşek, s. 19; Küzeci, s. 125.

⁵⁵ Küzeci, s. 126.

⁵⁶ Council Of Europe Committee of Ministers, Resolution (74) 29 on the Protection of the Privacy of Individuals vis-a-vis Electronic Data Banks in the Public Sector, adopted by the Committee of Ministers on 20 September 1974 at the 236th meeting of the Ministers’ Deputies; Council of Europe Committee of Ministers, Resolution (73) 22 on the Protection of the Privacy of Individuals vis-a-vis Electronic Data Banks in the Private Sector, adopted by the committee of Ministers on 26 september 1973 at the 224th meeting of the Ministers’ Deputies.

Kişisel veri kavramına ilişkin alan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yorumları ve içtihatları çerçevesinde gelişmektedir. AİHM yargıçlarından Pettiti, Malone - Birleşik Krallık'a karşı davasında bu hususu "1950'de özel hayata müdahale teknikleri halen antikti; müdahale deyiminin içerik ve etkisinin bu dönemdeki anlamı, günümüzdeki anlamına üstün kabul edilemez." şeklinde ifade etmiştir⁵⁷.

Mahkemenin yorumlarında özel yaşam kavramı kişinin özel yaşamını dar tanımlamamış ve kişinin başkasıyla kurduğu ilişki alanlarını da özel yaşam kapsamında tutmuştur. Bu geniş yorum kişinin özel telefonun dinlenmesinin özel yaşamı ihlal ettiği fikrini aşarak bununla yetinmemiş ve gündelik yaşamda kullandığı iş telefonunun da dinlenmesini özel yaşam kapsamında tutabilmeyi, böylelikle de 8. maddenin ihlal edildiğini kabul edebilmeyi sağlamıştır⁵⁸. Ayrıca mahkeme yalnızca klasik iletişim araçlarını değil, modern dünyanın gerektirdiği takibatı da yaparak gelişen iletişim araçlarını da kişisel veri kavramı kapsamında tutan bir yaklaşım sergilemiştir⁵⁹. Bu geniş yorumlar ışığında mahkeme kişinin kamusal alandaki görüntüsünün kaydedilmesi halini de 8.maddenin ihlali kabul etmektedir⁶⁰. KRUSLİN,

⁵⁷ **Malone, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 8691/79, Karar Tarihi: 02.08.1984, Karar Sıra No: 86, karar uyarınca; başvurunun telefonunun polis tarafından dinlendiğinin yargılama sırasında ortaya çıkması üzerine telefonların dinlenmesinin, mektupların izlenmesinin ve telefonunun sayaçlanması hukukun öngörülmemiş olmasını AİHS md. 8'i ihlal ettiği belirtilmiştir. § 62, 89.

⁵⁸ **Niemetz, Almanya'ya karşı**, Başvuru No: 13710/88, Karar Tarihi: 16.12.1992, Karar Sıra No: 29, kararında mahkeme; "... "özel hayat" kavramını, bireyin kişisel hayatını istediği gibi yaşayabileceği bir "iç alan"la kısıtlamak ve bu alanın dışında kalan dış dünyayı bu alandan tamamen hariç tutmak aşırı sınırlayıcı bir yaklaşımdır. Özel hayata saygı, başka insanlarla ilişki kurmak ve söz konusu ilişkileri geliştirmek hakkını da bir dereceye kadar içermelidir." Şeklinde beyanda bulunarak özel hayatın yalnızca içsel bir sınırlılık içermediğini, diğer insanlar ve dış dünya ile de bağlantılı olduğunu kabul etmektedir. § 27-33.

Halford, Birleşik Krallık'a karşı, Başvuru No: 20605/92, Karar Tarihi: 25.06.1997, kararında mahkeme; tıpkı Niemetz kararında olduğu gibi özel yaşamın sınırlarını iş yerinde de devam edecek biçimde genişletmiştir. § 42-44.

⁵⁹ **Copland, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 15225/89, Karar Tarihi: 31.01.1995, karar uyarınca; Başvuranın iş telefonundan yaptığı görüşmelerin gizliliğine ilişkin "makul bir beklenti" içerisinde olmasının doğal olduğuna, aynı beklentinin e-posta ve internet erişimi açısından da olmasının doğal olduğunu ifade etmiştir. § 41-44.

⁶⁰ **Friedl, Avusturya'ya karşı**, Başvuru No: 15225/89, Karar Tarihi: 31.01.1995, karar uyarınca; Başvurunun görüntüsü kamusal bir gösteri sırasında alınmıştır. Komisyona göre fotoğrafların kamusal bir eyleme ilişkin olarak alınmaları ve yalnızca o gün için güvenliği sağlamak için kullanılmaları kişinin özel yaşamının içsel kısmına ilişkin değildir. Ayrıca komisyon değerlendirmesinde fotoğrafların anonim olarak bırakıldığını, herhangi bir isim ile ilişkilendirilmediğini, kayıt edilen verilerin ve çekilen fotoğrafların

Fransa'ya karşı⁶¹ davasında ve benzer nitelikli HUVİG, Fransa'ya karşı⁶² davasında başvuruçunun şüphelisi olduğu cinayet dosyasından hakkında dinleme kararı verilmesi ile ilgili 8. maddenin ihlal edildiğine karar verilmiştir. AİHM, Fransız yasalarının söz konusu dinleme kararı hususundaki takdir yetkisinin genişliği ve kapsamı hakkında herhangi bir açıklık içermediğini, bu sebeple de 8. maddeyi ihlal eder nitelik taşıdığını ifade etmiştir⁶³. Mahkemenin takdir yetkisini değerlendirdiği bir diğer karar ise VETTER, Fransa'ya karşı⁶⁴ dosyasıdır. Kolluk birimlerinin silahla öldürülmüş bir ceset bulması üzerine başvurandan şüphelenen kolluk birimlerinin başvuranın sıkça uğradığı bir daireye dinleme cihazı yerleştirmesi başvurunun konusunu oluşturur. Mahkeme, dosyaya ilişkin değerlendirmesinde Fransız yasalarının dinlemedeki takdir yetkisi hususunda çok geniş bir imkan sağlamasını 8. maddeyi ihlal eder nitelikte bulmuştur⁶⁵.

herhangi bir veri sürecinden geçmediğini ve veri işleme suretiyle fotoğrafları çekilen kimselerin kimliklerinin belirlenmeye çalışılmadığını mahkeme ayrıca göz önünde tutmuştur. § 7-10.

Lupker ve Diğerleri, Hollanda'ya karşı, Başvuru No: 18395/91, Karar Tarihi: 07.12.1997, karar uyarınca; komisyon, fotoğrafların başvuranın özel yaşamına ne oranda müdahale oluşturduğuna, fotoğrafların kamusal mı yoksa özel konularla mı bağlantılı olduğuna, toplanan verilerin sınırlı kullanımının mı tasarlandığı yoksa kamunun ulaşılabilirliğinin mi sağlandığı gibi sorulara önem verilmiştir. Mahkeme, kamusal alanda kapalı devre televizyon sistemlerinin kullanımı suretiyle yapılan kayıtları da değerlendirmiştir. § 35-40.

Peck ve Diğerleri, Birleşik Krallık'a karşı, Başvuru No: 44647/98, Karar Tarihi: 28.04.2003, karar uyarınca; kamusal alanda kişilerin görüntülerini alan araçlarla izlenmesi ancak bu görüntülerin kayıt edilmemesi durumunda özel yaşama müdahale söz konusu değildir. Ancak verilerin kayıt edilmesi ve bu kayıtların sistemli ya da kalıcı olarak yapılması halinde müdahale varlığı söz konusu olacaktır. § 58-59.

⁶¹ **Kruslin, Fransa'ya karşı**, Başvuru No: 11801/85, Karar Tarihi: 24.04.1990. § 23.

⁶² **Huvig, Fransa'ya karşı**, Başvuru No: 11105/84, Karar Tarihi: 24.04.1990. § 24-26.

⁶³ **Wright, David/Kreisssl, Reinhard: Surveillance in Europe**, Ruthledge Taylor&Francis Group Publisher, ABD 2015, s. 285; **Lautenbach**, Geranne: The Concept of the Rule of Law and the European Court of Human Rights, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2013, s. 100; **Hirsch Ballin**, Marianne F. H.: Anticipative Criminal Investigation: Theory and Counterterrorism Practice in the Netherlands and the United States, Springer Publisher, Hollanda 2012, s. 150; **Hodgson**, Jacqueline: French Criminal Justice: A Comparative Account of the Investigation and Prosecution of Crime In France, Hart Publishing, ABD 2005, s. 35; **Emmerson, Ben/Ashworth, Andrew/Macdonald, Alison/Summers, Mark A.:** Human Rights and Criminal Justice, 3. Baskı, Sweet&Maxwell Publisher, Birleşik Krallık 2012, s. 318; **Karanja**, Stephen Kabera: Transparency and Proportionality in the Schengen Information System and Border Control Co-operation, Martinus Nijhoff Publisher, ABD 2008, s. 101.

⁶⁴ **Vetter, Fransa'ya karşı**, Başvuru No: 59842/00, Karar Tarihi: 31.05.2005. § 30-33.

⁶⁵ **Peers, Steve:** EU Justice and Home Affairs Law, 3. Baskı, Oxford University Press, ABD 2011, s. 881.

Roman ZAKHAROV, Rusya'ya karşı⁶⁶ dosyasında, Rusya'daki cep telefonu görüşmelerini gizlice dinlemeye imkan tanıyan bir sistem başvuru konusu olmuştur. Bir yayınevi şirketinde genel yayın yönetmeni olan başvuru ZAKHAROV, Rusya'daki mobil şebeke operatörlerinin kanunen kolluk birimlerince yapılacak operasyonel-arama faaliyetlerini gerçekleştirmelerine olanak tanıyan bir donanım kurulumu yapma mecburiyetine tâbi tutulduklarını, bu donanımların ise herhangi bir sınırlamaya yahut zorlamaya tâbi olmaksızın serbestçe keyfi dinlemelerde kullanılabilceğini belirterek başvuruda bulunmuştur. Mahkeme ise, yaptığı incelemede başvuru iddialarını doğrular biçimde herhangi bir sınırlamaya tâbi tutulmaksızın dinlemeye imkan tanıdığı, bunun ise 8. maddenin ihlali niteliğinde olduğunu ifade etmiştir⁶⁷. Ancak belirtmek gerekir ki neredeyse her dinleme sisteminde bu ve benzeri kötüye kullanım imkanı bulunmaktadır. Somut başvuruda mahkemenin kanaatini etkileyen haller Rusya'da yaşanan yaygın insan hakları ihlallerinin varlığı, Rus devletinin söz konusu ihlalleri gerçekleştirmekteki istikrarlı tutumu ve insan hakları ihlallerinin Rus devletinin rutin işleyişinde olağan bir durum haline gelmiş olmasıdır. Kanaatimizce her sistemde bulunan insan kaynaklı açığın sırf mahkemenin Rus devletine yönelik sahip olduğu bakış açısı nedeniyle, herhangi bir somut vakiya dayanmaksızın ihlal oluşturduğu kabulü yerinde değildir.

KENNEDY, Birleşik Krallık'a karşı⁶⁸ davasında başvuru tartışmalı delillerin olduğu, makul şüpheyi uyandırması bakımından dahi tartışılabilir nitelikteki bir yargılama sonucunda daha önce taksirle öldürme suçundan hüküm giymiştir. Sonrasında ise başvuru adli hatalara yönelik bir sembol haline gelmiş ve kamuoyunun tepkilerini sunduğu gösterilerde sıkça yer almıştır. Gündelik hayatına devam etmek isteyen başvuru daha sonra bir dükkan açmıştır, ancak iş yerinin kollukça izlendiği inancına kapılmış ve adli mercilere (*Tahkikat Yetkileri Mahkemesi'ne*) başvurmuştur. 2005 yılında ise başvuru başvurusu karşılığında yalnızca başvurusunun olumsuz olduğunu içeren gerekçesiz ve dayanaksız bir bilgilendirme metni gönderilmiştir. Bilgilendirme metni, başvuru hakkında herhangi bir tedbir uy-

⁶⁶ **Roman Zakharov, Rusya'ya karşı**, Başvuru No: 47143/06, Karar Tarihi: 20.10.2006, § 270-303.

⁶⁷ **Mälksoo, Lauri/Benedek, Wolfgang**: Russia and the European Court of Human Rights: The Strasbourg Effect, Cambridge University Press, Birleşik Krallık 2018, s. 209-210, The Global Community Yearbook Of International Law and Jurisprudence 2016, Oxford University Press, ABD 2017, s. 260.

⁶⁸ **Kennedy, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 26839/05, Karar Tarihi: 18.05.2010, § 184-197.

gulanıp uygulanmadığına açıklık getirmemekte olan bir metinden ibarettir. Mahkeme, izleme tedbirinin varlığı açısından sözleşmenin 8. maddesinin 2. fıkrasını oluşturan haklı sebeplerin varlığına hükmetmekle birlikte, tedbirin uygulanması için gereken usul kurallarının mevzuatta belirtildiğine, fakat Birleşik Krallık'ın ise normatif usullere uygun biçimde hareket etmediğine hükmetmiştir⁶⁹.

AİHM'e göre sözleşme “*güncel koşullar ışığında yorumlanması gereken, yaşayan bir enstrümandır.*”, böylelikle mahkeme sözleşmenin sürekli olarak güncel kalmasını yargısal yorumlarla sağlamaktadır⁷⁰. Zira mahkemenin amacı salt yargısal bir karar organı olmak değil, insan haklarını güvence altına almanın etkili ve elverişli bir kurumu olmasıdır.

AİHM mahkemenin genişletici yorumlar yapması yönündeki görüşü çerçevesinde daha sonra da pek çok karar vererek ilkesel emsaller oluşturmuştur. Verilerin toplanması hususunda ilk önemli karar KLASS ve Diğerleri, Almanya'ya karşı kararıdır⁷¹. Mahkemenin genişletici yorumları ışığında getirdiği ilkelere değinmek gerekirse;

- Bireylere ilişkin kişisel bilgilerin resmî makamlarca toplanarak arşivlenmesi⁷²,
- Telefon görüşmelerine ilişkin kayıtları izleme⁷³,

⁶⁹ **Davis**, Howard: Human Rights Law Directions, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2013, s. 331-332; **Emmerson/Ashworth/Macdonald/Summers**, s. 318.

⁷⁰ **Tyrer, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 5856/72, Karar Tarihi: 28.04.1978, Karar Sıra No: 35, karar uyarınca; mahkemenin görevi sözleşmeyi yorumlarken sosyal değişimleri de uyarlamaktır. § 37-38.

⁷¹ **Klass ve Diğerleri, Almanya'ya karşı**, Başvuru No: 5029/71, Karar Tarihi: 06.09.1978, Karar Sıra No: 5029/71 sayılı karar uyarınca; Başvurucular, Alman Anayasasının 10/2 hükmünün ve hükme dayanılarak çıkarılan “*Mektup, Posta ve Telekomünikasyonun Gizliliğinin Sınırlandırılması Yasası*”nın sözleşmeye aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Buna göre başvurucuların itirazı devletin bir yasayla denetim önlemleri almasına değildir. İtiraz, kendilerini bilgilendirme yükümlülüğü bulunmaksızın, haberleşmelerini ve telefon görüşmelerini izleyebilme ve kendileri hakkında önlemler alabilme yetkisinin getirilmesinden ve bu uygulamaya karşı da hak arama özgürlüğünün tanınmasından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar AİHS sisteminde “*actio popularis*” yani halkın hakkının arama tanınmasa da doğrudan mağdur oldukları belirli olmayan başvurucular hem Komisyon, hem de Mahkemenin görüşüyle “*potansiyel mağdur*” olarak kabul edilmiştir. AİHM, MALONE, Birleşik Krallık'a karşı kararında da bu yorumunu yinelemiştir. § 36-37, 56.

⁷² **Amann, İsviçre'ye karşı**, Başvuru No: 27798/95, Karar Tarihi: 16.02.2000, § 72-74; **Rotaru, Romanya'ya karşı**, Başvuru No: 28341/95, Karar Tarihi: 04.05.2000, § 51, 53, 57.

- Toplanan verilerin, toplanma amacı dışında kullanılması⁷⁴,
- Sağlık verilerinin gizliliği⁷⁵,
- Kolluk birimlerince parmak izi, fotoğraf gibi verilerin alınması⁷⁶,
- Kişisel verilere erişim hakkı⁷⁷,
- Kişisel verilerin makul sürede yok edilmemesi⁷⁸ gibi ilkesel hususlar

sözleşmenin 8. maddesinin 1. fıkrası kapsamında değerlendirilmiştir. Ancak 8/1 kapsamındaki ihlallerin varlığı için 8. maddede belirtilen meşru ve kanunî temele dayanan, demokratik toplum düzenine aykırı müdahale koşullarından en az birisinin söz konusu olması gerekir.

Sayılan ilkeler haricinde haber verme ve bilgi edinme hakkı çerçevesinde de kişisel veri alanına temas söz konusu olabilecektir. AİHM, bu konuda Caroline VON HANNOVER, Almanya'ya karşı⁷⁹ davasında önem taşıyan bir karar almıştır. Başvurucu Monaco prensesi Caroline, paparazziler tarafından özel yaşamı dahilindeki görüntülerin gizlice alınarak Alman dergilerinde yayımlanması karşısında Alman mahkemelerine dava açma yoluna gitmişse de Alman yargısınca söz konusu görüntüler⁸⁰, hukuka aykırı bulunmamıştır. Bunun neticesinde ise AİHM, bireylerin mahrem yaşam alanına dair özel bilgilerin ve fotoğrafların yayılmasının basın özgürlüğü kapsamında olmadığına ve görülmesi yahut bilinmesinde herhangi bir yarar bulunmayan bir kişisel verinin paylaşılmasının da anlamsız olduğuna, kamunun üstün haber alma hakkı kapsamında tutulamayacağına karar vermiştir⁸¹.

⁷³ **Malone, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 8691/79, Karar Tarihi: 02.08.1984, Karar Sıra No: 86, § 62, 89; **P.G. ve J.H., Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 44787/98, Karar Tarihi: 25.09.2001, § 47, 62.

⁷⁴ **Leander, İsviçre'ye karşı**, Başvuru No: 9248/81, Karar Tarihi: 26.03.1987, § 47-48, 54, 72, 78.

⁷⁵ **Z., Finlandiya'ya karşı**, Başvuru No: 22009/93, Karar Tarihi: 25.02.1997, § 95.

⁷⁶ **Murray, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 14310/88, Karar Tarihi: 28.10.1994, § 66.

⁷⁷ **Gaskin, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 10454/83, Karar Tarihi: 07.07.1989, § 29-45.

⁷⁸ **S. ve Marper, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 30562/04, Karar Tarihi: 02.12.2008, § 127, 136-137.

⁷⁹ **Caroline Von Hannover, Almanya'ya karşı**, Başvuru No: 40660/08 ve 60641/08, Karar Tarihi: 07.02.2012, § 114-126.

⁸⁰ Görüntü içeriğinde prenses Caroline'in günlük yaşamı, ünlü bir aktrisle baş başayken yer aldığı kareler ve onun ayağının takılıp düşmesini resmeden bir haberde bulunmaktaydı.

⁸¹ **Baykan**, Metin: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Basın Özgürlüğü, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2011, s. 80.

Plon Yayınları, Fransa'ya karşı⁸² dosyası ise AİHM benimseyişinde çok başka bir yer teşkil etmekte ve siyasetçilere ve toplumun yönetiminde söz sahibi olan kimselere yönelik hakaret suçlarında daralttığı çerçevenin üzerine kişisel veri anlamında da dar bir çerçeve ekleyerek adeta toplum karşısında siyasetçinin mutlak şeffaf bir varlık olmasını istemekte, kişisel veri kapsamındaki hususların bile şeffaflık taşımadığını benimseyerek siyasetçi için kabul edilemez bir daraltıcı hürriyet alanı çizmektedir. AİHM, 1995 yılında hayatını kaybeden Fransa eski Cumhurbaşkanı Mitterand'ın ölümünden önceki hastalık durumuna ilişkin tıbbi bilgileri ve hastalık sürecine dair bazı olayları özel doktorunun kitaplaştırması sonucu, kitaba yayın yasağı getirilmesi üzerine önüne gelen olayda 10. maddenin ihlalini tespit etmiştir. Büyük sır isimli kitapta ise Mitterand'ın seçildikten yaklaşık 6 ay sonra yakalandığı hastalık ve bu hastalığı ile Fransa'yı yönettiği zaman dilimi anlatılmaktadır. Mitterand'ın ölümünden on gün sonra yayınlanan kitap hakkında ise özel hayatın ve tıbbi bilgilerin gizliliğini ihlal ettiği için Fransız yargı organları ilk olarak geçici olarak yasaklama kararı vermiş ve sonra ise yasağı daimi hale getirilmiştir. AİHM, ilk başta ölenin yakınlarının sahip olduğu acının ölümünden 10 gün sonra yayımlanan bir kitap ile artırıldığını belirterek başlangıçta tedbir kararını doğru bulmuşsa da aradan geçen zaman üzerine ülkede yaşayan bireylerin tarihsel gerçekliğe ve yönetim zamanlarında yaşanan olaylara erişim hakkının sağlık verilerine oranla daha önemli bir hak olduğunu ve daha fazla kişinin üstün yararı bulunduğunu belirterek, kitabın yayımlanması hususunda herhangi bir ihlal sebebi öngörmemiştir⁸³.

Sıklıkla değinilen haberleşme alanının ise ihlalcisinin yalnızca devletler olması düşünülemez. Zira BĂRBULESCU, Romanya'ya karşı⁸⁴ davasında da başvurucu, özel bir şirkette çalışmakta olduğu sırada şirket internetini mesai saatleri içerisinde kişisel amaçları için kullandığı ve bu kullanımın şirket yönetmeliğine aykırı olduğu gerekçesiyle işten çıkarılması ile ilgili başvuruda bulunmuş ve bunun özel hayata saygı ilkesini ihlal eder nitelik taşıdığı iddiasıyla şikayetçi olmuştur. Mahkeme, önceden bildirim koşulu bulunması ve normatif temelin varlığı halinde işverenin başvurucunun haberleşmesini izlemesinin disiplin işlemleri kapsamında makul olduğuna

⁸² **Plon Yayınları, Fransa'ya karşı**, Başvuru No: 58148/00, Karar Tarihi: 18.05.2004, § 42-58.

⁸³ **Baykan**, s. 81.

⁸⁴ **Bărbulescu, Romanya'ya karşı**, Başvuru No: 61496/08, Karar Tarihi: 05.09.2017, § 11.

hükmetmiştir⁸⁵. İhlalcinin devlet dışı olduğu hallerde dahi korunma gerekliliğine dikkat çekilen bir diğer karar ise KÖPKE, Almanya'ya karşı davasıdır⁸⁶. Başvurucu, çalıştığı özel şirkette kasiyerlik yaptığı sırada, işveren tarafından bir özel dedektiflik şirketi vasıtasıyla kayda alınmış ve daha sonra da hırsızlık yaptığı iddiasıyla işten çıkarılmıştır. Başvurucu bunun üzerine Alman ilk derece yargısından Alman Anayasa Mahkemesine kadar uzanan bir süreç boyunca yargı yoluna başvurmuşsa da bir sonuç alamamıştır. Mahkeme, başvurusunun sözleşmenin 8.maddesi kapsamında kalmadığını, çalışanın özel hayatına saygı gösterilmesi hakkı, işverenin mülkiyet haklarının korunması konusundaki menfaatleri birlikte gözetilerek hakça bir dengenin sağlanmasının esas olduğunu ifade etmiştir⁸⁷. Böylelikle her iki karar birlikte gözetildiğinde özel kişilerden gelen müdahalede müdahaleci tarafın haklarının korunması alanı müdahaleci taraf lehine, müdahaleye uğrayan taraf aleyhine genişletilmiştir. Kanaatimizce bu husus aynı hukuksal değere sahip hukuk süjesinin arasında uygulanabilecek yöntemdir, zira bir özel hukuk kişisi devletler gibi elinde çeşitli enstrümanlara sahip olmadığı için en doğru usul özel kişilerde bu enstrümanların daha geniş algılanmasıdır.

A. Kişisel Verilere Müdahalenin Kanuni Düzenleme İle Öngörülmesi Olması Ölçütü

AİHS md.8'in 2.fıkrasında yer alan düzenleme, AİHM içtihatlarıyla gelişen sistematikte birlikte değerlendirildiğinde kişisel verilere ilişkin eylemler ve işlemler açık, anlaşılır ve detaylı olmalıdır. Ayrıca müdahale koşulları ve müdahaleye esas durumlar önceden öngörülmalıdır⁸⁸.

AİHM, AMANN, İsviçre'ye karşı davasında⁸⁹, başvurusunun kendisi hakkında tutulan “*Rus büyükelçiliği ile bağlantılı*” şeklindeki fişlerin silin-

⁸⁵ **Namora**, Nuno Cerejeira/**Méndez**, Lourdes Mella/**E Sousa**, Duarte Abrunhosa: Digital Work and Personal Data Protection: Key Issues for the Labour of the 21st Century, Cambridge Scholars Publishing, Birleşik Krallık 2018, s. 332.

⁸⁶ **Köpke**, **Almanya'ya karşı**, Başvuru No: 420/07, Karar Tarihi: 05.10.2010, § 17.

⁸⁷ **Dorssemont**, Filip/**Lörcher**, Klaus/**Schömann**, Isabelle: The European Convention on Human Rights and the Employment Relation, Hart Publishing, ABD 2013, s. 193; **Björklund**, Fredrika/**Svenonius**, Ola: Video Surveillance and Social Control in a Comparative Perspective, Routledge Publisher, ABD 2013, s. 102-103; **Dorssemont**, Filip/**Lörcher**, Klaus/**Clauwaert**, Stefan/**Schmitt**, Mélanie: The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the Employment Relations, Hart Publisher, Birleşik Krallık 2019, s. 243.

⁸⁸ **Aydın**, s. 32, **Küzeci**, s. 142.

⁸⁹ **Amann**, **İsviçre'ye karşı**, Başvuru No: 27798/95, Karar Tarihi: 16.02.2000, § 85-89.

mesi amacıyla gerekli mercilere başvuru yapmasına rağmen İsviçre devletinin birimlerince silinme talebinin reddi hususundaki cevabın, İsviçre devletinin kişisel verilere dair kanunî düzenlemelerinin veri tutulmasına imkan tanımadığını belirterek hukuka aykırı bulmuştur. Böylelikle de AİHS'in 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu karar ülkemizin kişisel verilere dair en önemli normatif düzenlemesi olan 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nun parlamentodaki müzakerelerinde dahi gündeme gelmiştir. Karar, uluslararası mahkemenin kişisel verilerin dokunulmaz çerçevesini çizdiği sınırlar için önemli bir yapı taşıdır⁹⁰.

PERRY, Birleşik Krallık'a karşı davasında başvuran, taksi sürücülerine yönelik soygun ile bağlantılı olduğu iddiasıyla yakalanmış ve daha sonra teşhis edilmesi için gelmesi gerektiği ifade edilerek serbest bırakılmıştır. Başvuran, sonraki teşhis işlemlerine katılmamış ve bunun üzerine de polis tarafından gizlice kameraya alınarak teşhise esas görüntüleri elde edilmiştir. Başvuran bu görüntülerin yargılamada kullanılmasının hukukî olmadığı iddiasıyla şikayetçi olmuştur. Mahkeme, başvuranın rızasını almadan bu görüntülerin kaydedilmesini AİHS md. 8'in ihlali olarak kabul etmiştir. Mahkeme gerekçeli kararında başvurucunun bu şekilde izlenmesinin olağan ve öngörülebilir bir durum olmadığı hususuna vurgu yapar ve kişinin bu şekilde kayda alınarak elde edilen görüntülerinin, kişisel verilerin irade dışı kullanımını teşkil ettiğini belirtir. Mahkeme, iç hukuktaki öngörülebilirlik kısmına dair değerlendirmesinde ise; kolluğun, başvurucunun görüntülerini kaydetmeden önce izin alması ve haberdar etmesi gerektiğini, işleme dair aydınlatıcı bilgi vererek başvurucunun yasal güvencelerini tam ve eksiksiz olarak bildirmesi gerektiğini ifade etmiştir⁹¹.

Taylor-Sabori, Birleşik Krallık'a karşı⁹² davasında ise başvurucu, çağrı cihazına gönderilen çağrılarının kolluk tarafından gizli izleme operasyonu ile

⁹⁰ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı Münasebetiyle gerçekleştirilen, 24.03.2016 tarihli, 61. birleşimde Ankara milletvekili Şenal Sarıhan'ın beyanında aynen; “Şimdi, ben, birkaç Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararına, bu konuya ilişkin karara çok kısaca değinmek istiyorum. Amann İsviçre Kararı, 26 Mart 1987 tarihini taşıyor. Diyor ki bu kararda: “Mahkeme bir kamu mercisinin bir bireyin özel yaşamıyla ilgili bilgilerini saklamasını 8'inci maddeyi ihlal olarak kabul eder ve bunun kullanılıp kullanılmaması dahi sorun değildir.” şeklinde ilgili karara değinilmiştir. (https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/genel_kurul.cl_getir?pEid=46592), (Erişim Tarihi: 18.04.2019).

⁹¹ Kılınç, Ümit: “Teknik Araçlarla Yapılan Gizli İzlemelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Uygunluğu Sorunu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 9, Y. 2012, s. 18-19; Atak, Songül: “Avrupa Konseyi'nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler”, TBB Dergisi, S. 87, 2010, s. 113.

⁹² Taylor-Sabori, Birleşik Krallık'a karşı, Başvuru No: 47114/99, Karar Tarihi: 22.10.2002, § 16-19.

tespitine karşı başvuruda bulunmuştur. Mahkeme, başvurucuya yönelik izlemenin gerçekleştirildiği zamanda özel telekomünikasyon sistemleri vasıtasıyla gönderilen mesajların izlenebilmesine yönelik herhangi bir mevzuatın bulunmadığını, bu sebeple de herhangi bir hukuka uygunluk hali barındırmaması itibariyle AIHS'in 8. maddesini ihlal ettiğini ifade etmiştir⁹³.

L., Finlandiya'ya karşı kararında⁹⁴, karara konu olayda HIV taşıyan başvurucunun gizli kalması gereken sağlık verilerinin gizli tutulmadığı, böylelikle yalnızca hastanenin ilgili birim personeli değil tüm hastane personeline görünür biçimde kayıt altına alındığı olayda hastane yönetimi tarafından daha sonra verilere erişim kısıtlanmıştır. Ancak, AIHM hastane yönetimi tarafından gerçekleştirilen sınırlamanın gecikmiş bir önlem olduğunu, böylelikle de kişisel verilerin paylaşılması niteliğini taşıdığını, her ne kadar somut olay çerçevesinde sonradan böyle bir önlem alınmışsa da Finlandiya devletinin kanunlarında bu ve bu tip olaylarda kişisel verileri korumaya dair herhangi bir normatif düzenleme yer almadığını, bu sebeple de AIHS'in 8. Maddesinin ihlal edildiğini kararlaştırmıştır⁹⁵.

L.H., Letonya'ya karşı davasında, başvurucu kendisinin tıbbî verilerinin devlet birimleri tarafından izinsiz biçimde elde edilmesinin kişisel verilerini ihlal teşkil ettiğini belirterek şikayetçi olmuştur. Mahkeme, tıbbî verilerin korunmasına önem vermiş ve Letonya mevzuatının yetkili makamlar ve yetkiyi kullanmadaki sınır hususunda yeterli açıklığı taşımadığını ifade etmiştir⁹⁶.

B. Meşru Bir Amaç Sebebiyle Sınırlama Ölçütü

Özel yaşama yönelik müdahale günümüzde artan terörizm karşısında, gelişen iletişim araçları ve bu araçlar vasıtasıyla terörizm faaliyetlerine karşı ulusal güvenliğin ve kamu güvenliğinin korunması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Mahkeme MARPER, Birleşik Krallık'a karşı davasında⁹⁷ organize

⁹³ **Zeegers**, Krit: International Criminal Tribunals and Human Rights Law: Adherence and Contextualization, Springer Publisher, Hollanda 2016, s. 119.

⁹⁴ **I. v. Finlandiya Kararı**, Başvuru Tarihi: 20511/03, Karar Tarihi: 17.07.2008, § 132.

⁹⁵ **Tezcan**, Durmuş: "AIHM'de İçtihat Değişikliği Yaşanan Üç Konu İle İlgili Bazı Gözlemler", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu'na Armağan, C. 23, S. 3, 2017, s. 771.

⁹⁶ **Rainy**, Bernadette/**Wicks**, Elizabeth/**Ovey**, Clare: Jacobs, White and Ovey: the European Convention on Human Rights, 7. Baskı, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2017, s. 421.

⁹⁷ **S. ve Marper, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 30562/04, Karar Tarihi: 02.12.2008, § 127, 136-137.

suçluluğun ve terörizmin toplumların karşı karşıya olduğu en büyük tehlikelerden biri olduğunu ifade etmektedir⁹⁸. KLASS ve Diğerleri, Almanya'ya karşı dosyasında ise istisnai koşullar çerçevesinde ulusal güvenlik için belirli kişisel verilerin izlenebilmesi mahkemece demokratik toplum düzeninin gereği kapsamında değerlendirilmiştir⁹⁹.

LEANDER, İsveç'e karşı¹⁰⁰, P. G. ve J. H., Birleşik Krallık'a karşı¹⁰¹ ve MURRAY, Birleşik Krallık'a karşı¹⁰² gibi davalarda yoğun ve ayrıntılı bir tartışma gerçekleştirilmemiştir. Ancak yine de her üç kararda da müdahalenin milli güvenliğin sağlanması ve korunması amacını taşıdığı yönünde değerlendirilmede bulunmak suretiyle karar verilmiştir. NIEMETZ, Almanya'ya karşı¹⁰³, Z., Finlandiya'ya karşı¹⁰⁴ ve PRETTY, Birleşik Krallık'a karşı¹⁰⁵ gibi bazı kararlarda ise mahkeme hükümetlerin öne sürdüğü gerekçelerin inandırıcılığı hususu da tartışılmıştır.

SEGERSTEDT - WİBERG ve DİĞERLERİ, İsveç'e karşı¹⁰⁶ kararında başvuruçular kendileri hakkında kişisel verilerin depolandığını ve içerik hususunda bilgi edinme hakkını kullanmak istediklerini belirterek idareye başvurmuşlardır. Başvuruçuların olumsuz cevap aldıkları olayda mahkeme kişisel verilerin depolanmasına ve verilere erişim isteğinin reddedilmesine yönelik değerlendirmesinde; söz konusu verilerin bombalı saldırı istihbaratı üzerine depolanan veriler olduğunu, suçun önlenmesi için bu yola başvurulduğunu, bu sebeple de demokratik toplum düzeninden dolayı böyle bir müdahalenin AİHS md. 8 anlamında ihlal teşkil etmediğini, 8/2 anlamında meşruiyet taşıdığını ifade etmiştir¹⁰⁷. Ancak, AİHM siyasi parti üyeliğinin de

⁹⁸ Küzeci, s. 143.

⁹⁹ **Klass ve Diğerleri, Almanya'ya karşı**, Başvuru No: 5029/71, Karar Tarihi: 06.09.1978, Karar Sıra No: 5029/71, § 39, 42-48, 54-60.

¹⁰⁰ **Leander, İsveç'e karşı**, Başvuru No: 9248/81, Karar Tarihi: 26.03.1987, § 47-48, 54, 72, 78.

¹⁰¹ **P.G. ve J.H., Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 44787/98, Karar Tarihi: 25.09.2001, § 47, 62.

¹⁰² **Murray, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 14310/88, Karar Tarihi: 28.10.1994, § 66.

¹⁰³ **Niemetz, Almanya'ya karşı**, Başvuru No: 13710/88, Karar Tarihi: 16.12.1992, Karar Sıra No:29, § 27-33.

¹⁰⁴ **Z., Finlandiya'ya karşı**, Başvuru No: 22009/93, Karar Tarihi: 25.02.1997, § 95.

¹⁰⁵ **Pretty, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 2346/02, Karar Tarihi: 29.04.2002, § 47, 58, 63-67.

¹⁰⁶ **Segerstedt – Wiberg ve Diğerleri, İsveç'e karşı**, Başvuru No: 62332/00, Karar Tarihi: 06.06.2006, § 116-122.

¹⁰⁷ **Stalla-Bourdillon, Sophie/Phillips, Joshua/Ryan, Mark D. : Privacy vs. Security**, Springer Publisher, Birleşik Krallık 2014, s. 34; **Gutwirth, Serge/Poullet, Yves/De**

terör faaliyetine ilişkin toplanan verilerin arasında yer almasını 8. maddenin ihlali olarak görmüş ve terör faaliyeti ile siyasi parti üyeliği ve mitinglere katılmanın bağdaştırılamayacağına hükmetmiştir. Kanaatimizce demokrasilerde olağan koşullarda siyasi parti üyeliği terör faaliyetlerinin varlığına emare teşkil etmese de terör faaliyeti çerçevesinde örgütlerin gelir kaynaklarını meşrulaştırarak kazançlarını koruma ve örgütün amacını siyasi alanda sürdürmek için parti bünyesine bürünmesi yahut parti ile birlikte ilerlemesi mümkündür. Bu hususta verilebilecek en iyi örnek “ETA terör örgütü” ile organik bağı nedeniyle kapatılan “BATASUNA” ve “HERRİ BATASUNA” partileridir. Bu değerlendirmeler ışığında siyasi partiler terör odağı haline gelebilirse de bu verinin terör emaresi olarak depolanması sağlayacağı faydadan öte toplumun geri kalan kısmı için büyük zarar teşkil edecektir. Zira, bu depolama hali radikal nitelik taşıyan azınlık olan ve etkili hukuki önlemlerle terör faaliyeti nitelikli somut fiilleri ispatlanabilecek olan bir gruba karşı kamu güvenliği adına yarar sağlayacaksa da geri kalan kamu paydaşları için ise büyük ve ağır veri ihlaline, hatta ayrımcılık ile karşı karşıya kalmaya neden olabilme ihtimalini barındırdığı için büyük tehlike arz eder. Kanaatimiz AİHM kararındaki gibi mutlak anlamda siyasi partilerin terör odağı olmayacakları biçiminde değil, siyasi partiler odak olsa dahi bu verilerin depolanmasının neden olacağı zararın ağırlığı nedeniyle siyasi parti verilerinin depolanmaması şeklindedir.

PECK, Birleşik Krallık’a karşı¹⁰⁸ dosyasında, başvuru Birleşik Krallıkta Essex kentinde yaşamakta olan G.D. PECK’tir. Olayda Brentwood belediyesinin yerleştiği kapalı devre kamera sisteminin başvuru PECK’in intihar girişimini kayda alması ile bu görüntülerin kolluk birimleri ve belediye arasındaki anlaşma gereğince adli vakıa teşkil etmesi halinde doğrudan kolluk birimlerine aktarılması ve kolluk birimlerince ise kayıta yer alan başvurucuya ait görüntülerin ulusal medya ile paylaşılması sonucunda başvuru ana akım medya tarafından yüzü gözükecek biçimde teşhir edilmesi başvuru konusudur. Başvuru neticesinde mahkeme, kapalı devre kamera sistemi görüntülerinin ulusal medyaya verilmesi sırasında başvuru kişinin kişiliğini ve kişiliğine ait verileri koruma yönünde irade gösterilmediğine, yeteri kadar güvence sağlanmadığına ve böylelikle de başvuru kişinin

---

Hert, Paul/De Terwangne, Cécile/Nouwt, Sjaak: Reinventing Data Protection?, Springer Publisher, BENELUX, 2009, s. 28-29; **Eckes, Christina**: EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions, Oxford University Press, New York 2009, s. 200-202.

¹⁰⁸ **Peck, Birleşik Krallık’a karşı**, Başvuru No: 44647/98, Karar Tarihi: 28.01.2003, § 58-59.

özel hayatına yönelik haksız ve hukukî temele dayanmayan bir müdahale yapılarak sözleşmenin 8. Maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir¹⁰⁹. Zira başvuruçunun adli nitelik teşkil eder hareketleri kolluk birimlerince suçla mücadele yahut, önleyici faaliyet kapsamında değerlendirilerek olumlu karşılanmışsa da başvuruçuya ait görüntülerin herhangi bir surette başvuruçunun diğer kişilerce algılanabilirliği sansürlenmeden paylaşılması yönüyle sözleşmeyi ihlal eder nitelik taşıdığına, kişilerin özel hayatına dair ve özel hayatını derinden etkileyen kimliksel bilgilerini ortaya koyan kişisel verilerin korunmasında olağan kişisel verilerden dahi daha fazla özen gösterilmesi gerektiğine hükmetmiştir¹¹⁰. Mahkeme, Birleşik Krallık'ta başvuruçunun başvuru konusu ihlal ile ilgili gidebileceği etkili bir hukuk yolu olmadığı için sözleşmenin 13.maddesinin de ihlal edildiğine karar vermiştir¹¹¹.

FRİEDL, Avusturya'ya karşı¹¹² davasında ise başvuruçunun Viyana'da katıldığı bir oturma eyleminin güvenlik güçlerinin çağrısı üzerine sonlandırılmaması karşısında kolluk birimlerinin ihtarlara uymayan kişilere yönelik kimlik tespiti yapmasını, kimlik tespiti gayesi ile fotoğraf ve video kaydı alınmasını konu edinen başvuru bulunmaktadır. AİHM, başvuruya konu görselelin alınma yerinin kamuya açık alan olduğunu, başvuru konusu eylemde elde edilen görsellerin, yalnızca eylemin oluşuna dair içerik teşkil ettiği, sonrasında ise veri işleme faaliyetlerine tâbi kılınmadığını belirterek bu ve bunun gibi kamu düzeninin sağlanması amaçlı kamusal alanda elde edilen görsel içeriklerinin 8. Maddeyi ihlal eder bir hâl taşımadığına hükmetmiştir¹¹³.

AİHM, meşru amaç hususunda meşruiyetin yargı makamlarınca açık biçimde gerekçelendirilmesini, takdir hakkının kullanılması gerektiği yer-

¹⁰⁹ Aydın, s. 35.

¹¹⁰ Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Basın Birimi, Kişisel Verilerin Korunması üzerine bilgi notu, Temmuz-2015, Ankara, (https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Data_TUR.pdf), (Erişim Tarihi: 13.03.2023).

¹¹¹ Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Daire Başkanlığı Basın Birimi, Kişisel Verilerin Korunması üzerine tematik bilgi notu.

¹¹² Friedl, *Avusturya'ya karşı*, Başvuru No: 15225/89, Karar Tarihi: 31.01.1995, § 7-10.

¹¹³ Aydın, s. 3; Wright, Jane: *Tort Law and Human Rights*, Hart Publishing, Birleşik Devletler 2001, s. 171; Kindt, Els J.: *Privacy and Data Protection Issues of Biometric Applications: A Comparative Legal Analysis*, Springer Publisher, Belçika 2013, s. 254; Franziska, Boehm: *Information Sharing and Data Protection in the Area of Freedom, Security and Justice*, Springer Publisher, Lüksemburg 2012, s. 60; Cameron, Lain: *National Security and the European Convention on Human Rights*, Kluwer Law International Publisher, İsveç 2000, s. 94; Tanyar, Ziya Çağa: "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 60, 2011, s. 599.

lerde ise takdir hakkının neden belirtilen şekilde kullanıldığını makul ve geçerli bir gerekçeye dayandırmaları gerektiğini kararlaştırmıştır. AİHM'in meşru amaçta gerekçeye atıf yaptığı Dragojević, Hırvatistan'a karşı¹¹⁴ kararı önem taşımaktadır. Başvurucu hakkında uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığı yaptığı şüphesiyle hakim kararı ile gizli dinleme kararı alınmış ve başvurucu ise gereklilik ve haklı gerekçelere dayanma yönünden etkili bir şekilde değerlendirmeye yönelik olarak Hırvatistan yasalarında öngörülen usule uymadığını iddia etmiştir. Mahkeme ise değerlendirmesinde mahkemenin hükmünde yeterli açıklık ve gerekçeyi barındırmadığına, bu durumun hak ihlallerine ve keyfiliğe sebebiyet verebileceğine hükmederek, sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edildiği kanaatine varmıştır¹¹⁵.

MURRAY, Birleşik Krallık'a karşı¹¹⁶ dosyasında ise başvurusunun silah almak maksadıyla para topladığı şüphesi üzerine başvurusunun evine kolluk birimlerince baskın yapılarak arama faaliyeti gerçekleştirildiği, baskın sırasında ise kişilerin kimlik bilgilerinin kayda alındığı, sonrasında ise kolluk merkezinde kişilerin fotoğraflarının kaydedildiği görülmektedir. AİHM, dosyaya ilişkin değerlendirmede teröre karşı devletlerin savunma ve önleme faaliyetlerine dikkat çekerek devletlerin terörle mücadele amaçlı aldıkları ulusal güvenlik önlemlerinin devletlere diğer hallere göre daha geniş nitelikte bir özgürlük alanı tanıdığını, böylelikle de dosyadaki vakıaların sözleşmeyi ihlal eder nitelik taşımadığını ifade etmiştir¹¹⁷. AİHM, dosyada ihlalin sorguda başvurusunun kendi kendisini suçlamaya mecbur bırakılması kaynaklı olduğunu belirtmiştir¹¹⁸. Bu karar ve AİHM'in benzer içtihatları gözetilerek, AİHM'in terör şüphesi kaynaklı müdahalelere, diğer müdahalelere göre daha ılımlı bir bakış açısına sahip olduğu söylenebilir¹¹⁹. Ancak belirtmekte fayda var ki AİHM, görece ılımlı olan yaklaşımının da insan hakları aleyhine genişletici yorumlanmaması gerektiği kanaatindedir. Bu sebeple de AİHM demokratik toplum düzeni hususunu da vurgulamaktadır.

¹¹⁴ **Dragojević, Hırvatistan'a karşı**, Başvuru No: 68955/11, Karar Tarihi: 15.01.2015, § 111-123, 127-135.

¹¹⁵ **Hırvatistan'a Yönelik Kısa Tematik Rapor**, 11.07.2016.

¹¹⁶ **Murray, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 14310/88, Karar Tarihi: 28.10.1994, § 66.

¹¹⁷ **Aydın**, s. 36; **Foster**, Steve: Concentrate Questions and Answers Human Rights and Civil Liberties, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2016, s. 105-106.

¹¹⁸ **O'Neill**, Aidan: EU Law for UK Lawyers, Hart Publishing, ABD 2011, s. 220; **Stone**, Richard: Textbook on Civil Liberties and Human Rights, 9. Baskı, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2012, s. 146.

¹¹⁹ **Tahmazoğlu Uzeltürk**, Sultan: 1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı, Beta Basım Yayım, İstanbul 2004, s. 193.

KHELİLİ, İsviçre'ye karşı¹²⁰ kararında ise AİHM yine ihlal varlığı ve meşru amaç değerlendirmesinde bulunmuştur. Başvurucu, polis kontrolü sırasında üzerinde “*İyi, güzel bir kadın, otuzlarının sonunda, birlikte bir şeyler içmek ya da arada sırada dışarı çıkmak için bir erkek arıyor. Tel. no. ...*” yazan kartvizitler ile yakalanması üzerine kolluk birimlerinin kullandığı veri tabanına “*hayat kadını*” olarak kaydedilmiştir. Mahkeme ise hayat kadını ibaresinin yıllarca kayıtlarda bulunmasının herhangi bir yarar sağlamayacağına, ibarenin kayıtlarda muhafaza edilmesinin haklı gerekçelere dayanmadığına ve demokratik bir toplumda gerekli olmadığına kanaat getirmiş ve böylelikle 8. maddenin ihlaline hükmetmiştir¹²¹.

AİHM, meşru amaca dair müdahale ve meşru amaç arasında bir oranlilik olmasını aramıştır. Sõro, Estonya'ya karşı¹²² dosyasında başvurusunun SSCB döneminde KGB bünyesinde şoför olarak çalıştığı herhangi bir yarar sağlamasa da devlet gazetesinde yayınlanmıştır. Mahkeme, tedbir ve amacın orantısız olduğunu gözeterek 8. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir¹²³.

Meşru amaç değerlendirmesinde DUDGEON, Birleşik Krallık'a karşı¹²⁴ dosyası kanuni düzenlemenin normatif fikirsel temelinde meşru amacı arayan bir karar olması itibariyle hukuk devletlerinde anayasa mahkemelerinin yapması gereken rolü AİHM'in üstlendiği bir karar olmuş ve 8. madde için çok önemli yer tutan bir karar olmuştur¹²⁵. Başvuru konusu dosyada 1980'lerin başlarında eşcinsellik Kuzey İrlanda'da suç sayılmakta olup başvuru Jeffrey Dudgeon 14 yaşından beri eşcinsel yönelim sahibi bir

¹²⁰ **Khelili, İsviçre'ye karşı**, Başvuru No: 16188/07, Karar Tarihi: 18.10.2011, § 63-71.

¹²¹ **Bulak Uygun**, Begüm: “Databases and Criminal Procedures in Switzerland and Turkey with Regard to European Council's Standards”, *Journal of Penal Law and Criminology*, Sayı 5, C. 2, Yılı 2017, s. 97; **Persak**, Nina/**Vermeulen**, Gert: *Reframing Prostitution: From Discourse to Description, From Moralisation to Normalization?*, Maklu Publishers, Hollanda, 2014, s. 287-288; **Oster**, Jan: *European and International Media Law*, Cambridge University Press, Birleşik Krallık 2017, s. 345; **Council of Europe, European Union Agency for Fundamental Rights**: *Handbook on European data protection law: 2018 Edition*, Lüksemburg-2018, s. 40-41; **Tzanou**, Maria: *The Fundamental Right to Data Protection: Normative Value in the Context of Counter-Terrorism Surveillance*, Hart Publishing, Birleşik Devletler 2017, s. 47-48.

¹²² **Sõro, Estonya'ya karşı**, Başvuru No:22588/08, Karar Tarihi: 03.09.2005, § 56-64.

¹²³ **Bevernage**, Berber/**Wouters**, Nico: *The Palgrave Handbook of State-Sponsored History After 1945*, Palgrave Macmillan Publisher, Birleşik Krallık, 2018, s.109.

¹²⁴ **Dudgeon, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No:7525/76, Karar Tarihi: 22.10.1981, § 65-70.

¹²⁵ **Akkurt**, Kemal: “AİHM Kararları Işığında Kimlik ve İnsan Hakları, Türkiye'de İnsan Hakları Danışma Kurulu Tecrübesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl: 68, Sayı: 2010/1, s. 242.

birey olarak bilinmektedir. Polis güçlerince Jeffrey Dudgeon'ın evine gerçekleştirilen baskında başvurucunun mektuplarına ve hatıra defterlerine el konularak başvurucunun karakolda dört buçuk saat boyunca cinsel yaşamı hakkında sorguya çekilmesi ve bir yıl sonra başvurucuya iade edilen kişisel eşyalarında yazılı belgelerin üzeri polis tarafından düşülen notlarla dolu olması başvuru konusudur. Mahkeme Kuzey İrlanda'nın eşcinselliği suç sayarak insanların özel yaşam hakkını ihlal ettiğine hükmetmekle birlikte adeta anayasa mahkemelerinin yapması gereken rolü üstlenmiştir.

C. Müdahalenin Demokratik Toplum İçin Gerekli Olması

Müdahalenin hukuka uygunluğu çerçevesinde AİHM tarafından aranan son koşul ise müdahalenin demokratik toplum düzeni için gerekli olması koşuludur. AİHM, “*Demokratik Toplum*” kavramını ise HANDYSİDE, Birleşik Krallık'a karşı davasında¹²⁶ ele almış ve kavrama ilişkin “*çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik*” kavramlarına atıf yapmıştır¹²⁷. Bu koşullar ışığında AİHS'e taraf devletler, sözleşmenin gelişen mahkeme içtihatları sayesinde tanıdığı “*takdir alanı*” ile sınırlanmıştır¹²⁸. Söz konusu takdir hakkının kullanımında ise meşru amaç ile başvuru yöntem arasında oranlılık bulunması gerektiği kabul edilmiştir. Ancak bu takdir alanı dar yorumlanmalıdır¹²⁹.

M.S., İsveç'e karşı kararında¹³⁰ başvurucu iş yerinde geçirdiği kaza sonucunda muzdarip olduğu bel ağrıları sebebiyle İsveç devletine karşı dava açmış ve İsveç devleti ise İsveç Sosyal Sigortalar Kurumunun başvurucuya ait geçmişe dönük kayıtlarını dosyaya sunmuştur. İsveç devleti tazminat talebinin incelenmesi için dosyaya tıbbi geçmişi sunmuşsa da ilgili kayıtlarda olayla ilintisiz, başvurucunun kürtaj kayıtlarını dahi içeren sağlık verileri yer almıştır¹³¹. AİHM, başvurucunun kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak paylaşıldığı iddiasını kabul edilemez bulmuştur. Zira başvurucunun İsveç

¹²⁶ **Handyside, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 5493/72, Karar Tarihi: 07.12.1976, § 42-59.

¹²⁷ **Akkurt**, s. 241; İnsan Hakları İzleme Örgütü; Kurtuluşumuz İçin Bize Bir Yasa Gerek; Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet, Cinsellik ve İnsan Hakları, ABD 2008, s. 95-96.

¹²⁸ **Dijk**, Pieter van/**Hoof**, Fried van: Theory and Practice of the European Convention on Human Rights, Kluwer Law International, The Hague, Hollanda 1998, s. 83.

¹²⁹ **Gölcüklü**, Feyyaz/**Gözübüyük**, Şeref: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s. 373.

¹³⁰ **M. S., İsveç'e karşı**, Başvuru No: 20837/92, Karar Tarihi: 27.08.1997, § 45-56.

¹³¹ Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Kişisel Verilerin Korunması üzerine tematik bilgi notu.

devletine açtığı davada iddiası sağlık problemlerinin iş kazası kaynaklı olduğu biçimindedir. Mahkeme, başvuruçunun sağlık verilerini incelemeyen ve bilirkişilerce incelenmesini sağlamadan, sağlık problemlerinin nedeninin iş kazası olduğu biçiminde bir hüküm kuramayacaktır. Bu kabul ile AİHM, başvuruçunun sağlık verilerinin sunulmasının demokratik bir toplumda izlenen meşru amaç ile orantılı bir durum olduğuna hükmetmiştir¹³². Mahkeme, L.L., Fransa'ya karşı¹³³ dosyasında ise sağlık verilerine erişimin özel kişilerce gerçekleşmesini ele almış ve yine aynı şekilde 8. maddenin ihlali halinin varlığını kabul etmiş ve aynı sonuca diğer yollardan ulaşılabilecek idiyse bu durumda kişinin sağlık verilerinin kullanılmasının 8. madde ihlali olacağını belirtmiştir. PANTELEYENKO, Ukrayna'ya karşı¹³⁴ dosyasında da benzer şekilde gizli nitelik taşıyan psikiyatrik tedavi verilerinin paylaşılması 8. maddenin ihlali kabul edilmiştir¹³⁵. Tıbbi veriler ile ilgili ARMONAS, Litvanya'ya karşı¹³⁶ ve BİRİUK, Litvanya'ya karşı¹³⁷ dosyaları önem taşır. Olayda 2001 yılında, Litvanya'nın en büyük gazetelerinden biri Litvanya'nın uzak bir coğrafyasındaki AİDS tehlikesi ile ilgili bir makale yayımlar, AİDS tespiti ile görevli merkezden ve bir hastanede çalışan sağlık görevlilerinden başvuranların HIV pozitif olduklarının teyit edildiği yönünde bilgi alındığı da haber içeriğinde yer alır. “*Cinsel partnerini rastgele seçen biri*” olarak tanımlanan ikinci başvuranın, ilk başvurudan iki tane gayri meşru çocuğunun olduğu da haberde söylenmiştir. Mahkeme, dosyada 8. maddenin ihlal edilmiş olduğunu belirterek hasta gizliliğini güvence altına almanın ve kişisel verilere dair herhangi bir açıklamayı engellenmenin çok önemli olduğunu gerekçeli kararında vurgulamıştır¹³⁸.

¹³² Aydın, s. 37.

¹³³ L. L., Fransa'ya karşı, Başvuru No: 41493/498, Karar Tarihi: 07.02.2002, § 41-48.

¹³⁴ Panteleyenکو, Ukrayna'ya karşı, Başvuru No: 11901/02, Karar Tarihi: 15.03.2005, § 63-71.

¹³⁵ Keller, Helen/Stone Sweet, Alec: A Europe of Rights: The Impact of the ECHR on National Legal Systems, Oxford University Press, ABD 2008, s. 648; McBride, Jeremy: Human Rights and Criminal Procedure: The Case Law of the European Court of Human Rights, Council of Europe Publishing, Fransa 2009, s. 134-135; Top, Sinem: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması Hakkı: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8”, İzmir Barosu Dergisi, Yılı: 78, Sayısı: 1, Ocak 2013, s. 46.

¹³⁶ Armonas, Litvanya'ya karşı, Başvuru No:36919/02, Karar Tarihi: 25.11.2008, § 35-48.

¹³⁷ Biriuk, Litvanya'ya karşı, Başvuru No: 23373/03, Karar Tarihi:25.11.2008, § 34-47.

¹³⁸ Council of Europe, European Union Agency for Fundamental Rights; Handbook on European data protection law: 2018 Edition, s. 60.

S. ve MARPER, Birleşik Krallık'a karşı¹³⁹ kararında, başvurulardan alınan parmak izleri, hücre örnekleri ve DNA profillerinin başvurulular hakkında beraat kararı verilmesine rağmen bir veri tabanında belirsiz süre boyunca saklanacak olması başvuru konusu yapılmıştır¹⁴⁰. Mahkeme, beraat etmiş yahut haklarında açılan davada düşme kararı verilmiş kişiler hakkındaki hücre örneği, DNA profili ve parmak izi gibi verilerin saklanması AİHS'in 8. maddesini ihlal eder bir veri saklama biçimi olarak kabul etmiştir¹⁴¹.

Mahkeme, sağlık verilerinin güvensiz sistemlere kaydedilmesi hallerini ve verilerin kolayca erişilebilir vaziyette bulunmasını 8. maddeyi ihlal eder kabul etmişse de belirli koşullarda taraf devletlerin sağlık verilerini kaydetmemesi hallerini de 8. maddenin ihlali kabul etmiştir. ROCHE, Birleşik Krallık'a karşı¹⁴² dosyasında, başvuru 60'lı yılların sonunda İngiliz ordusundan terhis edilmiştir. Başvuran 80'li yıllarda yüksek tansiyon, bronşit, astım vb. türlü hastalıklara yakalanmış ve hakkında maluliyet kararı verilmiştir. Başvurucu, bu çeşitli hastalıkların gerekçesini ise Port Down kışlasında maruz kaldığı iperit ve sinir gazı denemelerine katılması olarak öne sürmüştür. Başvurucu, sahip olduğu hastalıkların gerekçesinin söz konusu testler olduğu iddiasını kanıtlamak için Fransız devletinden o dönemde tutulan tıbbî kayıt verilerini talep etmiş, ancak devletin paylaştığı verilerin söz konusu hastalık ile bağlantılı bir içeriği barındıran veriler olmadığı, yalnızca ilintisiz ve kayıt altına alınmasında dahi yarar görülmeyen veriler olduğu anlaşılmış, bunun üzerine başvuru da AİHM'e başvurmuştur.

¹³⁹ **S. ve Marper, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 30562/04, Karar Tarihi: 02.12.2008, § 127, 136-137.

¹⁴⁰ Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Kişisel Verilerin Korunması üzerine tematik bilgi notu.

¹⁴¹ **Liu**, Nancy Yue: *Bio-Privacy: Privacy Regulations and the Challenge of Biometrics*, Routledge a GlassHouse Book, ABD 2012, s. 97; **Murphy**, Therese/**O'Cuinn**, Gearoid: "Works in Progress: New Technologies and the European Court of Human Rights", *Oxford University Press Human Rights Law Review*, Sayı: 10, Yıl: 2010, s. 618; Birleşik Krallık Hukuk Komisyonu Raporu, Law Commission: *Data Sharing Between Public Bodies - A Consultation Paper No: 214*, Birleşik Krallık 2013, s.50; **Flear**, Mark L./**Farrell**, Anne-Maree/**Hervey**, Tamara K./**Murphy**, Thérèse: *European Law and New Health Technologies*, Oxford Publisher, Birleşik Krallık 2013, s. 58-59; **Salihpaşaoğlu**, Yaşar: "Özel Hayatın Kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, Sayı 3, Yıl 2013, s. 245; **Dickson**, Brice: *Human Rights and the United Kingdom Supreme Court*, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2013, s. 82.

¹⁴² **Roche, Birleşik Krallık'a karşı**, Başvuru No: 32555/96, Karar Tarihi:19.10.2005, § 155-169.

Mahkeme, taraf devlet olan Birleşik Krallık'ın, başvurucunun süreç boyunca maruz kaldığı deneylerin verilerinin, her türlü riski değerlendirmesini sağlayacak ilgili ve uygun bilgilerin tümüne erişilmesine olanak tanıyan etkili ve erişilebilir bir usul geliştirilmesine yönelik pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediğini ifade etmiş ve 8. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir¹⁴³.

UZUN, Almanya'ya karşı davasında¹⁴⁴ başvurucu, radikal solcu bir örgütün gerçekleştirdiği bombalı saldırının faillerinden biri olduğu şüphesi altında yargılamaya tâbi tutulmuş ve yargılama sırasında ise başvurucuya ait GPS verileri izinsiz biçimde elde edilerek kovuşturma dosyası kapsamına dahil edilmiştir¹⁴⁵. Başvurucu söz konusu GPS verilerinin kendisine yönelik olarak özel hayatını ihlal ettiği ve kişisel verilerinin izinsiz ele geçirilerek yasak delil teşkil edecek biçimde yargılamaya dahil edildiği iddiasıyla AİHM'e başvurmuştur. Mahkeme, her ne kadar GPS yoluyla elde edilen konum bilgilerinin kullanılmasını kişisel verilerin depolanması, işlenmesi ve kullanılması kapsamında kabul etmişse de bu ve benzeri verilerin ulusal güvenliğinin, kamu güvenliğinin ve mağdurların haklarının korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi gibi meşru amaçlar gözettiğini ifade ederek 8. maddenin ihlali teşkil etmediğini ifade etmiştir¹⁴⁶. Benzer nitelikli olan SHİMOVOLOS, Rusya'ya karşı¹⁴⁷ kararında da mahkeme radikallik kriterini gözetken yakın bir gerekçe içtihat etmiştir. Başvurucu, bir insan hakları aktivisti olması sebebiyle gizli izleme veri tabanına kaydedilerek seyahatlerinin ve hareketlerinin izlenmesine tâbi tutulmuştur. Mahkeme, başvuru çerçevesinde 8. Maddenin ihlaline karar vermiştir¹⁴⁸.

AİHM, terörizm tehlikesi hallerinde daha geniş bir müdahale imkanı tanımaktaysa da bu genişliğin sınırlarını çizen kararlar da vermektedir. SZABÓ ve VİSSY, Macaristan'a karşı¹⁴⁹ davasında başvurucular, ulusal

¹⁴³ **Mowbray**, Alastair R.: Cases and Materials on the European Convention on Human Rights, 2. Baskı, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2007, s. 398; **Steele**, Jenny: Tort Law: Text, Cases, and Materials, Oxford University Press, ABD 2007, s. 451-452.

¹⁴⁴ **Uzun, Almanya'ya karşı**, Başvuru No: 35623/05, Karar Tarihi: 02.09.2010, § 80-81.

¹⁴⁵ Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Kişisel Verilerin Korunması üzerine tematik bilgi notu.

¹⁴⁶ **Hijmans**, Hielke: The European Union as Guardian of Internet Privacy: The Story of Art 16 TFEU, Springer Publisher, İsviçre 2016, s. 138.

¹⁴⁷ **Shimovolos, Rusya'ya karşı**, Başvuru No: 30194/09, Karar Tarihi: 21.06.2011, § 70-71.

¹⁴⁸ **Charret-Del Bove**, Marion/**Mourlon**, Fabrice: Pre-trial detention in 20th and 21st Century Common Law and Civil Law Systems, Cambridge Scholars Publishing, Birleşik Krallık 2014, s. 39.

¹⁴⁹ **Szabó ve Vissy, Macaristan'a karşı**, Başvuru No: 37138/14, Başvuru Tarihi: 12.01.2016, § 52-89.

güvenlik çerçevesinde haksız yahut orantısız tedbirlere maruz kalma ihtimallerini başvuru konusu yapmışlardır. Mahkeme ise mevzuat temelli güvenceler barındırmayan ve kişilerin kolayca dinlenmesi imkanını veren yüksek teknolojlili araçların sözleşmenin 8. maddesini ihlal ettiğini ifade etmiştir.¹⁵⁰

Toplum gereği müdahale hususunda B.B., Fransa'ya karşı¹⁵¹, GARDEL, Fransa'ya karşı¹⁵² ve M.B., Fransa'ya karşı¹⁵³ kararları önem taşır. 15 yaşındaki çocuklara tecavüz suçundan mahkum edilen başvuruların cinsel suçlulara ait bilgilerin tutulduğu veri tabanına kayıt edilmelerine yönelik itirazlarını inceleyen mahkeme, başvuruların kişisel çıkarları ve kamunun menfaati ile adil bir dengenin gözetildiğini belirterek 8. maddenin ihlal edilmediğine hükmetmiştir¹⁵⁴. Vakıya yakın nitelikli bir başvuru olan DİMİTROV-KAZAKOV, Bulgaristan'a karşı¹⁵⁵ dosyasında ise başvurucu hakkında bir suçlama olmasa bile adı tecavüz suçlusu kayıtlarına girmiş ve sonrasındaki süreçte de civarda gerçekleşen tecavüz olayları neticesinde başvurucu sıkça kolluk birimlerince rahatsız edilmiştir. Başvurucu, ilgili olayda hakkındaki asılsız kayıtların silinmesi için başvurabileceği bir veri tabanı yokluğunu başvuru konusu yapmıştır. Mahkeme, gerek başvurucu hakkında kayıtların tutulması yönüyle gerekse etkili başvuru imkanı yokluğu yönüyle ihlale karar vererek sözleşmenin 8. ve 13. maddesi yönünden başvurucunun iddialarını haklı bulmuştur¹⁵⁶.

M.M., Birleşik Krallık'a karşı¹⁵⁷ dosyasında, başvurucu 2000 yılında oğlunun boşanmasını engellemek maksadıyla bebek olan torununu kaçırmış, sonrasında ise kolluk birimlerince yakalanmıştır. Başvurucu hakkında olay

¹⁵⁰ Nowak, Manfred: Using Human Rights to Counter Terrorism, Edward Elgar Publishing, ABD 2018, s. 323; Land, Molly K./Aronson, Jay D.: New Technologies for Human Rights Law and Practice, Cambridge University Press, Birleşik Krallık 2018, s. 229.

¹⁵¹ B.B., Fransa'ya karşı, Başvuru No: 30930/96, Karar Tarihi: 07.09.1998, § 56-70.

¹⁵² Gardel, Fransa'ya karşı, Başvuru No: 16428/05, Karar Tarihi: 17.12.2009, § 71.

¹⁵³ M.B., Fransa'ya karşı, Başvuru No: 22115/06, Karar Tarihi: 17.12.2009, § 56-70.

¹⁵⁴ Thomas, Terry: The Registration and Monitoring of Sex Offenders: A Comparative Study, Ruthledge Publisher, Birleşik Krallık 2011, s. 84; Marshall, Daniel/Thomas, Terry: Privacy and Criminal Justice, Palgrave Macmillan Publisher, İsviçre 2017, s. 254.

¹⁵⁵ Dimitrov-Kazakov, Bulgaristan'a karşı, Başvuru No: 11379/03, Karar Tarihi: 10.02.2011, § 19-31.

¹⁵⁶ Harris, David John/O'boyle, Michael/Bates, Ed/Buckley, Carla: Law of the European Convention on Human Rights, 3. Baskı, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2014, s. 560.

¹⁵⁷ M.M., Birleşik Krallık'a karşı, Başvuru No: 24029/07, Karar Tarihi: 13.11.2012, § 46-59.

zamanı kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilerek adli tahkikata son verilmişse de hakkında idari nitelikli uyarı cezası verilmiş ve bu cezanın sicilinde 5 yıl süre ile görülebileceği, sonrasında ise bu cezanın sicilden silineceği başvurucuya tefhim olunmuş, hükümetin tasarrufunda çocukların taraf olduğu dosyalarla ilgili değişiklik gerçekleştiğinde ise başvurucu hakkında hükmolunan idari uyarı cezasının sicil kaydının ömür boyu başvurucunun sicilinde görülmesi kararlaştırılmıştır. Başvurucu adli sicil kaydından görünen bu uyarının çalışma yaşamına katılmasına engel nitelikli bir ceza olduğuna, başlangıçta belirtilen süreyle sınırlı olmamasının hukuki güvenlik ilkesini ihlal ettiğine ve sırf özel hayat nitelikli bir uyuşmazlık kaynaklı hükmolunan idari tasarruf neticesinde karşılaştığı güçlüklerin işlediği fiille orantılı olmadığı iddiasıyla mahkemeye başvurmuştur. Mahkeme, adli sicil verilerinin saklandığı sistemin bireylerin adli kayıtlarının ifşa edilmesini engelleyici yeterli güvencelere sahip olmaması yönüyle kusurlu olduğuna hükmetmiştir. Ayrıca mahkeme, somut başvuruda olduğu gibi salt bireyin özel yaşamına ilişkin, dolayısıyla toplumca bilinmesinde fayda olmayan, toplum yararını bulunmayan hallerde dahi kişinin özel ve unutulması gereken kabahatinin yıllar sonra bile engel nitelikli ve güvenli olmayan sistemlerden toplumun diğer üyelerine sızdırılabilir nitelikli barındırılmasını sözleşmenin 8. maddesinin ihlali olarak kabul etmiştir¹⁵⁸.

Kişinin hakkında tutulan veriler hususunda eski Sovyet rejimlerinden kalan alışkanlıkların devam ettirilmesi refleksini gösteren ülkeler de mahkemenin kararlarından nasibini almıştır. Bu hususta HARALAMBİE, Romanya'ya karşı¹⁵⁹, JARNEA, Romanya'ya karşı,¹⁶⁰ ZICKUS, Litvanya'ya karşı¹⁶¹, RAİNYNS, Litvanya'ya karşı¹⁶², MATYJEK, Polonya'ya karşı¹⁶³ ve ANTONETA TUDOR, Romanya'ya karşı¹⁶⁴ kararları önemlidir. HARALAMBİE, Romanya'ya karşı kararında başvuran Sovyet döneminde

¹⁵⁸ Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Kişisel Verilerin Korunması üzerine tematik bilgi notu. (https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Data_TUR.pdf), (Erişim Tarihi: 29.03.2023).

¹⁵⁹ **Haralambie, Romanya'ya karşı**, Başvuru No: 21737/03, Karar Tarihi:27.01.2010, § 96.

¹⁶⁰ **Jarnea, Romanya'ya karşı**, Başvuru No:41838/05, Karar Tarihi:19.07.2011, § 41-60.

¹⁶¹ **Zickus, Litvanya'ya karşı**, Başvuru No:26652/02, Karar Tarihi:07.04.2009, § 28-45.

¹⁶² **Rainys, Litvanya'ya karşı**, Başvuru No: 70665/01, Karar Tarihi:07.04.2005, § 42-49.

¹⁶³ **Matyjek, Polonya'ya karşı**, Başvuru No:38184/03, Karar Tarihi:30.05.2006, § 48-50, 55-65.

¹⁶⁴ **Antoneta Tudor, Romanya'ya karşı**, Başvuru No: 23445/04, Karar Tarihi: 24.09.2013, § 32-40.

hakkında tutulan dosyaya erişmek istemiş, ancak devlet birimleri, başvuru-
cunun dosyaya erişme isteğini olumsuz cevaplamıştır. Mahkeme özellikle,
kamu mercileri tarafından haklarında kişisel verilerini içeren dosyalar tutul-
muş olan bireylerin, bu dosyalara erişmedeki menfaatlerinin önemini ısrarla
tekrarlamış ve kamu mercilerinin bu tür bilgilere erişim elde edilmesi yö-
nünde etkili bir usul geliştirme görevlerinin bulunduğu hususuna vurgu
yaparak, pozitif yükümlülüğe vurgu yapmıştır¹⁶⁵. Romanya'nın aynı Sovyet
reflekslerini gösterdiği bir diğer karar ise ROTARU, Romanya'ya karşı¹⁶⁶
kararıdır. Başvurucu, Romanya İstihbarat Servisi tarafından tutulan
verilerin aksini ispatlama imkanının bireylere tanınmadığı iddiasıyla şika-
yetçi olmuştur. Mahkeme, başvuru-
cunun özel hayatına mahsus olan bilgile-
rin tutulması ve kullanılmasının yasalara uygun olmadığını değerlendirerek,
Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna hükmetmiştir. Gereçeli
kararda kişilerin özel hayatıyla ilgili bilgilerin toplanması, depolanması ve
sistematik biçimde saklanması hali yoğun biçimde eleştirmiştir¹⁶⁷.

M.K., Fransa'ya karşı¹⁶⁸ dosyasında başvuru-
cunun 2004 ve 2005 yıllarında,
bazı kitapların çalınmasına ilişkin soruşturma geçirmiştir. Başvurucu, hak-
kında yürütülen soruşturmalardan birinden beraat etmiş, diğerinden ise ko-
vuşturmaya yer olmadığı kararı neticesinde hakkındaki soruşturmaların her
ikisi de sona ermiştir. Ancak bu dosyalar ile ilgili gerçekleştirilen soruşturma
faaliyeti kapsamında her iki soruşturmada da başvuru-
cunun parmak izi verilerini
paylaşmak zorunda kalmıştır. Başvurucu, resmi makamlara başvuruda bulu-
narak parmak izlerinin silinmesini istemişse de resmi makamlarca yalnızca
bir soruşturma ile ilgili parmak izi verileri sistemden silinmiş, diğer soruş-
turma kaynaklı veriler ise silinmemiştir. Mahkeme, özel hayata saygı hak-
kının ihlal edildiğini, söz konusu kişisel verileri toplama faaliyetinin ise
demokratik toplumda gerekli işlemlerden kabul edilebilecek nitelik taşıma-
dığını ve parmak izi verilerinin saklanması kamu menfaati ve kişilerin
sahip olduğu haklarla arasında adil bir denge kurmadığını gözeterek 8. mad-
denin ihlal edildiğine karar vermiştir¹⁶⁹. Aynı şekilde mahkeme BRUNET,

¹⁶⁵ Norris, Clive/De Hert, Paule/L'hoiry, Xavier/Galetta, Antonelle: The Unaccountable State of Surveillance: Exercising Access Rights in Europe, Springer Publisher, İsviçre 2017, s. 31.

¹⁶⁶ Rotaru, Romanya'ya karşı, Başvuru No:28341/95, Karar Tarihi: 04.05.2000, § 47-63.

¹⁶⁷ Atak, s. 108; Donald, Alice/Leach, Philip: Parliaments and the European Court of Human Rights, Oxford University Press, ABD 2016, s. 214-215.

¹⁶⁸ M.K., Fransa'ya karşı, Başvuru No: 222/1987, Karar Tarihi: 08.11.1989, § 229-238.

¹⁶⁹ Hohmann, Jessie/Joyce, Daniel: International Law's Objects, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2018, s. 175.

Fransa'ya karşı¹⁷⁰ kararında da aynı gerekçeleri içtihat etmiştir. Ancak mahkeme, benzer nitelikli PERUZZO ve MARTENS, Almanya'ya karşı¹⁷¹ dosyasında hüküm giyen başvuruçuların DNA verilerinin, veri tabanında tutulmasını sözleşmeyi ihlal eder nitelikte bulmamış ve kişilerin çatışan çıkarları ile kamunun gerekleri dengesinin yerinde bir biçimde kurulduğunu, bu sebeple de taraf devletin takdir hakkını yerinde kullandığına hükmetmiştir¹⁷².

AVİLKİNA ve DİĞERLERİ, Rusya'ya karşı¹⁷³ dosyasında başvuruçuların devlet hastanesinde kaldıkları zamanda inançları olan “Yehova şahitliği” gereği kan vermeyi reddetmeleri üzerine başvuruçulara ait bilgiler Rus devletinin adli makamlarıyla paylaşılmıştır. Adli makamların yetkilileri daha sonra St. Petersburg şehrindeki tüm hastanelerden kan vermeyi reddeden tüm Yehova Şahitlerine dair tıbbî işlemlerin bilgilerini ister. Mahkeme, bilgileri paylaşılmayan bir başvurana için başvuruyu kabul edilemez bulmuş, ancak diğer başvurunalar hakkında ise özel hayata saygı hakkı ile iddia makamının kamu çıkarları arasında kurduğu dengenin adil bir denge olmadığını belirterek sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir¹⁷⁴.

AIHM, müdahalenin gerekliliği hususunda müdahaleyi oldukça genişletmekte, böylelikle de kişinin veri gizliliği çerçevesinin sınırlarını oldukça dokunulmaz hale getirmektedir. ODİEVRE, Fransa'ya karşı¹⁷⁵ dosyasında başvuruçucu biyolojik ailesine erişebilecek verileri istemişse de veriler devlet birimleri tarafından paylaşılmamış ve başvuruçucu da bu duruma karşı yargı yoluna gitmiştir. Mahkeme, bir çocuğun doğumunun da 8. maddede yer alan özel hayat kapsamında olduğunu belirtmiş ve üçüncü tarafın menfaatlerinin korunması güvence altına alınırken, başvurana annesi ve öz ailesiyle ilgili sınırlı bilgilerin verildiğini ve bu bilgiler aracılığıyla soyunun bir kısmının izini sürmesine olanak sağlandığını belirterek, Sözleşme'nin 8. maddesinin

¹⁷⁰ **Brunet, Fransa'ya karşı**, Başvuru No: 21010/10, Başvuru Tarihi: 18.09.2014, § 197-211.

¹⁷¹ **Peruzzo ve Martens, Almanya'ya karşı**, Başvuru No: 7841/08, 57900/12, Başvuru Tarihi: 01.09.2012, § 42-49.

¹⁷² **Erbaş**, Rahime: “The Tension between Genome Privacy and Criminal Justice in the Wake of DNA Databases”, *Journal of Penal Law and Criminology*, Sayı 5, C. 2, Yıl 2017, s. 173; **Harris/O'boyle/ Bates/Buckley**, s. 561.

¹⁷³ **Avilkina ve Diğerleri, Rusya'ya karşı**, Başvuru No:1585/09, Başvuru Tarihi: 07.10.2013, § 55-57.

¹⁷⁴ **Rainy/Wicks/Ovey**, s. 421.

¹⁷⁵ **Odievre, Fransa'ya karşı**, Başvuru No: 42326/98, Başvuru Tarihi: 13.02.2003, § 48-49.

ihlal edilmediğine karar vermiştir¹⁷⁶. GODELLİ, İtalya'ya karşı¹⁷⁷ dosyasında ise başvuru biyolojik ailesine erişme isteğinde olmayıp yalnızca kendisine ilişkin bilgileri edinme, köken ve kişisel bilgi edinme amacı taşımaktadır. Olayda biyolojik annenin kimlik bilgilerinin paylaşılması üzerine mahkeme kararında 8. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme, gerekçeli kararında başvuru annenin kimliğine ilişkin bilgi talep etmediğini, yalnızca kimlik bilgilerinden bağımsız biçimde etnik köken bilgilerini talep ettiğini, haliyle söz konusu başvuruda 3. kişilerin herhangi bir şekilde zedelenen hakkı bulunmadığı için bu bilgilerin paylaşılmaması halinde 8. maddeyi ihlal eder nitelik taşıdığını belirtmiştir¹⁷⁸.

SONUÇ

İnsan haklarının en önemli kısımlarından birini teşkil eden kişisel veri kavramını değerlendirdiğimiz bu çalışmada modern devletler olarak kabul gören devletlerin dahi insan hakları alanında yoğun ihlallerde bulduklarını, bu sebeple insan haklarının ne kadar korunmaya muhtaç bir alan olduğunu ve tarihsel süreçteki gelişimini ele aldık. Çalışma nihayetinde kanaatimiz odur ki insan hakları geçmişten bugüne ihlallere uğramış, gelişmekte olan ve bu gelişimini hızla sürdüren bir alandır, evrensel mahkeme içtihatları ışığında bu alan ilerlemeye devam edecek ve insan hakları gelişmeye devam edecektir. AİHM'in sahip olduğu insan hakları temelli özgürlükçü yaklaşım, bireyleri diğer bireyler karşısında ve en önemlisi de kendisinden güçlü olan devletler ve şirketler karşısında savunmasız bırakan acziyetten kurtaracak ve insan haklarının tesisini sağlayacaktır. Ancak unutmamak gerekir ki insan haklarının tesisinde en önemli rol devletlere düşmektedir, zira çalışmamızda da paylaştığımız pek çok içtihat AİHM'in de bazı zamanlar tarafı ve refleksif bir bakış açısına sahip olabildiğini görmekteyiz.

Kişisel veri kavramı neredeyse diğer tüm haklar gibi tarihsel bir sürecin ve gelişmenin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreç çeşitli uluslararası kuruluşların da katılımıyla genişlemiş ve hızlanmış bir süreç olmakla birlikte bütüncül değerlendirildiğinde diğer haklara göre oldukça yavaş ilerleyen bir süreç olarak karşımıza çıkmakta. İlkel ve kitlesel toplulardan

¹⁷⁶ **Marshall**, Jill, *Personal Freedom Through Human Rights Law? : Autonomy, Identity and Integrity under the European Convention Human Rights*, Martinus Nijhoff Publisher, ABD 2009, s. 131.

¹⁷⁷ **Godelli**, İtalya'ya karşı, Başvuru No: 33783/09, Başvuru Tarihi: 25.09.2012, § 47-59.

¹⁷⁸ **Dobozi**, Veronica: "The Right To Know One's Biological Identity", Challenges of the Knowledge Society, Public Law, Sayı 60, Yıl 2013, s. 513.

modern ve birey merkezli topluma geçişin getirdiği “*Bireysel alan*” kavramı ve bu kavramın gelişen yapısı kişisel veriyi de modern toplumda güçlü korumaya sahip bir insan hakkı haline getirmektedir.

Her ne kadar kişisel veri kavramı gerek ulusal gerek uluslararası alanda ciddi ilerlemeler ve normatif temellere kavuşan bir kavram olsa da henüz küresel çapta mutlak korunurlukta bir hak olarak kabul görmemektedir. Bu hususta ülkelerin çıkarlarının gerektirdiği noktalarda kişisel veri kavramını ihlalleri önem taşımaktadır. AİHM kararlarında da sıklıkla tartışma konusu olan kişisel veri noktasında mahkeme devletlere kişisel verilere müdahalenin kanuni düzenleme ile öngörülmüş olması ölçütü, meşru bir amaç sebebiyle sınırlama ölçütü ve müdahalenin demokratik toplum için gerekli olması ölçütlerinden meydana gelen üç temel ölçüt koymuştur. Ancak devletler yönünden tanınan bu sınırlı istisnai çerçeve genişletilmekte ve adeta ihlalin olağan uygulamaya dönüşmesi söz konusu olmaktadır. Özellikle dışa kapalı rejimlere sahip yahut eski Sovyet geleneğinden gelen ülkelerde ihlallerin yaygın devlet uygulaması haline getirilmesi mahkemece yoğun ihlal kararlarının ve fazlaca eleştirinin yapılmasına neden olmuştur. Kişisel veri kavramının yoğun ve etkili korunabilmesinin yegane yolu evrensel olarak kişisel veri kavramını konu edinen norm sayısının, etkinliğinin, bağlayıcılığının ve yaptırımsal gücünün artmasından geçmektedir. Kişisel veri güvencesinin etkin uygulanabilmesi için bireyin temel hak ve özgürlüklerinin paydaşlar tarafından anlaşılması ve veri işleme kapsamında bireyin üstün yararı ilkesini öncelikli uygulamalar gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy**, Hüseyin Can: Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Çakmak Yayınevi, Ankara 2010.
- Aydın**, Sedat Erdem: Aihm İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.
- Başalp**, Nilgün; Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Yetkin Yayınları, Ankara 2004.
- Baykan**, Metin: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Basın Özgürlüğü, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2011.
- Bevernage**, Berber/Wouters, Nico: The Palgrave Handbook of State-Sponsored History After 1945, Palgrave Macmillan Publisher, Birleşik Krallık, 2018.
- Birleşik Krallık Hukuk Komisyonu Raporu, Law Commission: Data Sharing Between Public Bodies - A Consultation Paper No: 214, Birleşik Krallık, 2013.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, 32. Oturum, Genel Yorum No.16, Y.1998, madde 17: Özel Yaşamın Gizliliği, Birleşmiş Milletlerde İnsan Hakları Yorumları, İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, 1981-2006, çeviren **Uyar**, Lema: İnsan Hakları Hukuku Çalışmaları, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006. (https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/05/05/BMde_Insan_Haklari_Yorumlari_1981_2006.pdf), (Erişim Tarihi: 13.04.2019).
- Bilge**, Mehmet Emin: Ticari Sırların Korunması, Asil Yayın Dağıtım, Ankara 2005.
- Björklund**, Fredrika/Svenonius, Ola: Video Surveillance and Social Control in a Comparative Perspective, Routledge Publisher, ABD 2013.
- Bygrave**, Lee A.: Privacy and Data Protection in an International Perspective, 2010, (www.scandinavianlaw.se/pdf/56-8.pdf), (Erişim Tarihi: 09.04.2019).
- Cameron**, Lain: National Security and the European Convention on Human Rights, Kluwer Law International Publisher, İsveç 2000.
- Can**, Mustafa Erdem: Özel Hukukta Tüzel Kişiler, Ankara Basım Ofset Matbaacılık, Ankara 2017.

- Charret-Del Bove, Marion/Mourlon, Fabrice:** Pre-trial detention in 20th and 21st Century Common Law and Civil Law Systems, Cambridge Scholars Publishing, Birleşik Krallık 2014.
- Civelek, Dilek Yüksel:** Kişisel Verilerin Korunması ve Bir Kurumsal Yapılanma Önerisi (Uzmanlık Tezi), Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı, Nisan 2011.
- Council of Europe, European Union Agency for Fundamental Rights; Handbook on European data protection law: 2018 Edition, Lüksemburg 2018.
- Davis, Howard:** Human Rights Law Directions, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2013.
- Dickson, Brice:** Human Rights and the United Kingdom Supreme Court, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2013.
- Dijk, Pieter van/Hoof, Fried van:** Theory and Practice of the European Convention on Human Rights, Kluwer Law International, The Hague, Hollanda 1998.
- Donald, Alice/Leach, Philip:** Parliaments and the European Court of Human Rights, Oxford University Press, ABD 2016.
- Dorssemont, Filip/Lörcher, Klaus/Schömann, Isabelle:** The European Convention on Human Rights and the Employment Relation, Hart Publishing, ABD 2013.
- Dorssemont, Filip/Lörcher, Klaus/Clauwaert, Stefan/Schmitt, Mélanie:** The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the Employment Relations, Hart Publisher, Birleşik Krallık 2019.
- Eckes, Christina:** EU Counter-Terrorist Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions, Oxford University Press, ABD 2009.
- Flear, Mark L/Farrell, Anne-Maree/Hervey, Tamara K./Murphy, Thérèse:** European Law and New Health Technologies, Oxford Publisher, Birleşik Krallık 2013.
- Foster, Steve:** Concentrate Questions and Answers Human Rights and Civil Liberties, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2016.
- Franziska, Boehm:** Information Sharing and Data Protection in the Area of Freedom, Security and Justice, Springer Publisher, Lüksemburg 2012.
- Gemalmaz, Mehmet Semih:** Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş, 6. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2007.
- Gölcüklü, Feyyaz/Gözübüyük, Şeref:** Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.

- Guidelines Governing The Protection Of Privacy And A Transborder Flows Of Personal Data, (Çevrimiçi), (https://read.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-guidelines-on-the-protection-of-privacy-and-transborder-flows-of-personal-data_9789264196391-en#page15), (Erişim Tarihi: 09.04.2019).
- Gutwirth, Serge/Poullet, Yves/De Hert, Paul/De Terwangne, Cécile/Nouwt, Sjaak:** Reinventing Data Protection?, Springer Publisher, BENELÜX 2009.
- Harris, David John/O'boyle, Michael/ Bates, Ed/Buckley, Carla;** Law of the European Convention on Human Rights, 3. Baskı, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2014.
- Hırvatistan'a Yönelik Kısa Tematik Rapor, 11.07.2016, (https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/croatia-study-data-surveillance-ii-legal-update-hr.pdf), (Erişim Tarihi: 24.04.2019).
- Hijmans, Hielke:** The European Union as Guardian of Internet Privacy: The Story of Art 16 TFEU, Springer Publisher, İsviçre 2016.
- Hohmann, Jessie/Joyce, Daniel:** International Law's Objects, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2018.
- İnsan Hakları İzleme Örgütü, Kurtuluşumuz İçin Bize Bir Yasa Gerek; Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet, Cinsellik ve İnsan Hakları, ABD 2008.
- Keller, Helen/Stone Sweet, Alec:** A Europe of Rights: The Impact of the ECHR on National Legal Systems, Oxford University Press, ABD 2008.
- Kindt, Els J.:** Privacy and Data Protection Issues of Biometric Applications: A Comparative Legal Analysis, Springer Publisher, Belçika 2013.
- Kuner, Christopher:** Regulation of Transborder Data Flows under Data Protection and Privacy Law: Past, Present, and Future, Tilburg University Legal Studies, Hollanda 2010.
- Küzeci, Elif:** Kişisel Verilerin Korunması, Turhan Kitabevi, Ankara 2010.
- Land, Molly K./Aronson, Jay D.:** New Technologies for Human Rights Law and Practice, Cambridge University Press, Birleşik Krallık 2018.
- Liu, Nancy Yue:** Bio-Privacy: Privacy Regulations and the Challenge of Biometrics, Routledge a GlassHouse Book, ABD 2012.
- Marshall, Daniel/Thomas, Terry:** Privacy and Criminal Justice, Palgrave Macmillan Publisher, İsviçre 2017.

- Marshall**, Jill: Personal Freedom Through Human Rights Law?: Autonomy, Identity and Integrity under the European Convention Human Rights, Martinus Nijhoff Publisher, ABD 2009.
- Mälksoo**, Lauri/**Benedek**, Wolfgang: Russia and the European Court of Human Rights: The Strasbourg Effect, Cambridge University Press, Birleşik Krallık 2018.
- Mcbride**, Jeremy: Human Rights and Criminal Procedure: The Case Law of the European Court of Human Rights, Council of Europe Publishing, Fransa 2009.
- Mowbray**, Alastair R.: Cases and Materials on the European Convention on Human Rights, 2. Baskı, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2007.
- Namora**, Nuno Cerejeira/**Méndez**, Lourdes Mella/**E Sousa**, Duarte Abrunhosa: Digital Work and Personal Data Protection: Key Issues for the Labour of the 21st Century, Cambridge Scholars Publishing, Birleşik Krallık 2018.
- Norris**, Clive/**De Hert**, Paule/**L’hoiry**, Xavier/**Galetta**, Antonella: The Unaccountable State of Surveillance: Exercising Access Rights in Europe, Springer Publisher, İsviçre 2017.
- Nowak**, Manfred: Using Human Rights to Counter Terrorism, Edward Elgar Publishing, ABD 2018.
- Oğuzman**, M. Kemal/**Seliçi**, Özer/**Oktay-Özdemir**, Saibe: Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 12. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2012.
- O’neill**, Aidan: EU Law for UK Lawyers, Hart Publishing, Birleşik Devletler 2011.
- Oster**, Jan: European and International Media Law, Cambridge University Press, Birleşik Krallık 2017.
- Özdemir**, Hayrunnisa: Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009.
- Peers**, Steve: EU Justice and Home Affairs Law, 3. Baskı, Oxford University Press, ABD 2011.
- Persak**, Nina/**Vermeulen**, Gert: Reframing Prostitution: From Discourse to Description, From Moralisation to Normalization?, Maklu Publishers, Hollanda 2014.

- Rainy, Bernadette/Wicks, Elizabeth/Ovey:** Clare, Jacobs, White and Ovey: the European Convention on Human Rights, 7. Baskı, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2017.
- Stalla-Bourdillon, Sophie/Phillips, Joshua/Ryan, Mark D.:** Privacy vs. Security, Springer Publisher, Birleşik Krallık 2014.
- Steele, Jenny:** Tort Law, Text, Cases, and Materials, Oxford University Press, Birleşik Devletler 2007.
- Stone, Richard:** Textbook on Civil Liberties and Human Rights, 9. Baskı, Oxford University Press, Birleşik Krallık 2012.
- Şimşek, Oğuz:** Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta Yayınları, İstanbul 2008.
- Tahmazoğlu Uzeltürk, Sultan:** 1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı, Beta Basım Yayım, İstanbul 2004.
- Taştan, Furkan Güven:** Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Thomas, Terry:** The Registration and Monitoring of Sex Offenders: A Comparative Study, Ruthledge Publisher, Birleşik Krallık 2011.
- The Global Community Yearbook Of International Law and Jurisprudence 2016, Oxford University Press, ABD 2017.
- Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Basın Birimi, Kişisel Verilerin Korunması üzerine bilgi notu, Temmuz-2015, Ankara, (https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Data_TUR.pdf), (Erişim Tarihi: 13.03.2023).
- Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Daire Başkanlığı Basın Birimi, Kişisel Verilerin Korunması üzerine tematik bilgi notu.
- Tzanou, Maria:** The Fundamental Right to Data Protection: Normative Value in the Context of Counter-Terrorism Surveillance, Hart Publishing, ABD 2017.
- Wright, Jane:** Tort Law and Human Rights, Hart Publishing, ABD 2001.
- Wright, David/Kreissl, Reinhard:** Surveillance in Europe, Ruthledge Taylor&Francis Group Publisher, ABD 2015.
- Zeegers, Krit:** International Criminal Tribunals and Human Rights Law: Adherence and Contextualization, Springer Publisher, Hollanda 2016.

Makaleler

- Akkurt**, Kemal: “AIHM Kararları Işığında Kimlik ve İnsan Hakları, Türkiye’de İnsan Hakları Danışma Kurulu Tecrübesi”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 68, Sayı: 2010/1, s. 237-251.
- Arslan**, Çetin: “Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Üçüncü Ülkelere Aktarılması”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan, C. 1, 2010, s. 447-487.
- Atak**, Songül: “Avrupa Konseyi’nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler”, TBB Dergisi, S. 87, 2010, s. 90-120.
- Bartow**, Ann: “Our Date, Ourselves: Privacy, Propertization and Gender”, USFL Review, Sayı: 34, Yılı: 1999, s. 633-704.
- Bulak Uygun**, Begüm: “Databases and Criminal Procedures in Switzerland and Turkey with Regard to European Council’s Standards”, Journal of Penal Law and Criminology”, Sayı 5, C. 2, Yılı 2017, s. 89-106.
- Dobozi**, Veronica: “The Right To Know One’s Biological Identity”, Challenges of the Knowledge Society. Public Law, Sayı 60, Yılı 2013, s. 512-517.
- Erbas**, Rahime: “The Tension between Genome Privacy and Criminal Justice in the Wake of DNA Databases”, Journal of Penal Law and Criminology, Sayı 5, C. 2, Yıl 2017, s. 163-178.
- Franzius**, Claudio; “Das Recht auf informationelle Selbstbestimmung”, Zeitschrift für das Juristische Studium, 3/2015, s. 259-270.
- Geiger**, Jutta: “The Transfer of Data Abroad by Private Sector Companies: Data Protection Under the German Federal Data Protection Act”, German Law Journal, Vol. 04, No. 08, s. 747-757.
- Hornung**, Gerrit/**Schnabel**, Christoph; “Data Protection in Germany I: The Population Census Decision and The Right To Informational Self-Determination”, Computer Law & Security Report, C. 25, S. 1, 2009, s. 84-88.
- Kang**, Jerry: “Information Privacy in Cyberspace Transactions”, Stanford Law Review, Sayı: 50, Yılı: 1998, s. 1193-1294.
- Kaya**, Cemil: “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXIX, S. 1-2, 2011, s. 317-334.

- Kılıncı**, Ümit: “Teknik Araçlarla Yapılan Gizli İzlemelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Uygunluğu Sorunu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 9, Yıl: 2012, s. 1-32.
- Kuner**, Christopher/**Cate**, Fred H./**Millard**, Christopher/**Svantesson**, Dan Jerker B.: “PRISM and privacy: will this change everything?”, International Data Privacy Law, Vol. 3, No. 4, 2013, s. 217-219.
- Murphy**, Therese/**O’Cuinn**, Gearoid: “Works in Progress: New Technologies and the European Court of Human Rights”, Oxford University Press Human Rights Law Review, Sayı: 10, Yıl: 2010, s. 601-638.
- Riccardi**, J. Lee: “The German Federal Data Protection Act of 1977: Protecting the Right to Privacy?”, Boston College International and Comparative Law Review, C. 6, S. 1, 1983, s. 243-271.
- Salihpaşaoğlu**, Yaşar: “Özel Hayatın Kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, Sayı 3, Yıl 2013, s. 227-266.
- Samuelson**, Pamela: “Privacy as Intellectual Property? Stanford Law Review”, Sayı: 52, Yıl: 2000, s. 1125-1170.
- Tanyar**, Ziya Çağa: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 60, 2011, s. 593-634.
- Tarhanlı**, Turgut: “Birleşmiş Milletler Örgütü ve İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin Başlıca Usuller”, İnsan Hakları, YKY, İstanbul 2000, s. 407-436.
- Tezcan**, Durmuş: “AIHM’de İçtihat Değişikliği Yaşanan Üç Konu İle İlgili Bazı Gözlemler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu’na Armağan, C. 23, S. 3, 2017, s. 767-772.
- Thaman**, Stephen C.: Çev: **Bekar**, Elif: “Amerika Birleşik Devletleri’nde Telekomünikasyon ve İnternet Yoluyla İletişimin Denetlenmesi”, Dünyada ve Türkiye’de Ceza Hukuku Reformları Kongresi-Congress on the Criminal Law Reforms in the World and in Turkey, C: 1, On İki Levha Yayıncılık, Editör: Adem Sözüer, İstanbul 2013, s. 189-200.
- Top**, Sinem: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması Hakkı: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8”, İzmir Barosu Dergisi, Yıl 78, Sayı 1, Ocak 2013, s. 40-65.

Ural Uslan, Yurdanur/Değirmenci, Samed: “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Türkiye’de Kişisel Verileri Koruma Kurumu”, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Sayı: 10(1), Yıl: 2023, s. 23-38.

Warren, Samuel D./Brandeis, Louis D.: “The Right to Privacy”, *Harvard Law Review*, C. 5, Sayı: 4, Yıl: 1890, s. 193-220.